Sprawozdanie

DYREKCYI C. K. GIMNAZYUM

w STRYJU

za rok szkolny 1903.

TREŚĆ:

I. De Vergilii in Augustum animo
napisał WŁADYSŁAW HRECZKOWSKI.

II. Część urzędowa przez DYREKTORA.

STRYJ.
NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.
DRUKIEM A. MÜLLERA SYNA
1903.

De Vergilii in Augustum animo

scripsit

Ladislaus Hreczkowski.

Scriptores antiqui, qui P. Vergilii Maronis mentionem faciunt, non multa nobis tradiderunt, quae ad depingendum illustrandumque eius in Caesarem Octavianum Augustum animum pertinerent. Neque quidquam amplius aevi recentioris viri docti et scriptores, qui in Vergilii vita operibusque eius illustrandis operam collocaverunt, de hac quaestione composuerunt fusiusque disputaverunt. Quicumque tamen Maronis opera perlegerit, non poterit non comprobare poetam in illis praestantissimis operibus multa sui in Augustum animi ingeniique pressisse vestigia, ex quibus apparet poetam operam navasse, ut non solum compositio grandis, sed etiam Augusto, primo Romanorum imperatore, digna esset. At Vergilius est is Romanorum scriptor, qui quamquam plurimorum omnique laude florentium virorum studia est expertus, tamen tantam praebeat etiam adhuc ad meditandum commentandumque materiam, ut homines et ingenio et doctrina praediti et abundantes, si totam aetatem in uno hoc scriptore emendando, explicando, illustrando contriverint, rem vix possint adducere eo, quo cupiant.

Nos autem conabimur supra dictam quaestionem tractare atque necessarium ducimus in hos omnes Vergilii poematum locos, qui ad Octavianum Augustum spectant, inquirere eosque in hac disputatiuncula afferre. Optinum etiam videtur nobis perspicuitatis causa eodem ordine, quo nunc disposita opera habemus, chronologicum quem dicunt, perlustrare ac deinde, quid ex singulis locis sequatur, summatim referre et repetere.

I.

Vergilium usque ad XVI. annum aetatis suae Cremonae vixisse inter omnes fere constat eoque anno (55 a. Ch. n.) sumpta toga virili Mediolanum se contulisse et paulo post Neapolim. Hinc c. a. 47 a. Ch. n. poeta Romam venit, ubi apud philosophum Epicureum Syronem studia sua philosophiae dedidit.[1]) In Donati vita Maronis § 7—8. hoc de tempore legimus haec: „Sed Vergilius Cremona Mediolanum et inde paulo post Neapolim transiit. Ubi cum litteris et Graecis et Latinis vehementissimam operam dedisset, tandem omni cura omnique studio indulsit medicinae et mathematicae. Quibus rebus cum ante alios eruditior peritiorque esset, se in Urbem contulit": Inde conicere possumus Vergilium eo tempore Romae familiaritatem quandam contraxisse cum iis juvenibus, qui tunc Romae studiorum causa commorabantur. In quorum numero fuisse videtur etiam Octavius, qui postea Octavianus Augustus est appellatus. (Cnf. quae adnotavit Donatus in vita Vergilii § 12—18.) Cum autem minus prospera valetudine et innata quadam timiditate a vita publica revocatus c. a. 45 a. Ch. n. in praedium Andinum rediisset Maro, contulit se mox in agrum suum ibique carmina minoris generis scripsisse videtur[2]), quorum Culex, Copa, Moretum, ex Catalectis et Priapeis quaedam ipsi poetae nostro tribui posse videntur.

Sed nos nunc inquiramus in *Culicem,* cuius argumentum cum Vergilii Bucolicis bene convenit et est vere „iuvenilis lusus" nostri poetae.[3])

---

[1]) Albertus Forbiger. Dissertatio de Vergilii vita pag. X.

[2]) Cnf. Donat. § 28—29.

[3]) Vide, quae adnotavit Siegfried Lederer in commentatione: »Ist Vergil der Verfasser von „Culex" und „Ciris"?« pag. 27: Vergil schrieb einen Culex geraume Zeit vor den Eclogen, nach Donatus (vita 17 [28]) 16 Jahre alt, nach Statius (silvae 2, 7, 73) 26 Jahre alt, also im Jahre 54. oder (was ich für unwahrscheinlich halte) im Jahre 44. Die oben gegebene Analyse der metrischen Eigenthümlichkeiten des uns erhaltenen Culex zeigt, dass dieses Gedicht dem Vergil zugeschrieben werden kann. Aus der Jugend des Dichters erklärt sich das Schülerhafte etc. Das Gedicht blieb wegen der grossen Jugend des Verfassers, vielleicht auch weil die inneren Mängel die äussere Formvollendung übertrafen, durch Jahre wenig gekannt. Da errang Vergil mit den Eclogen einen durchgreifenden Erfolg. Die allgemeine Aufmerksamkeit

Narrationi de culice[4]) praeposuit Vergilius dedicationem, in qua Octavio, qui usque ad a. 44 a. Ch. n. hoc nomine erat appellatus, carmen suum vovet.[5]) Cuius carminis exordium, quod 41 versibus continetur, ostendit poetae gratam et caram fuisse familiaritatem Augusti, cuius haud immemor hoc modo eum alloquitur:

Lusimus, Octavi, gracili modulante Thalia
Atque, ut araneoli, tenuem formavimus orsum.
(v. 1—2.)

Sed variis negotiis rusticis districtus non potest Maro totam operam Musis navare; pollicetur igitur se postero tempore maius opus esse scripturum:

Posterius graviore sono tibi Musa loquetur
Nostra, dabunt cum maturos mihi tempora fructus,
Ut tibi digna tuo poliantur carmina sensu.
(v. 8—10.)

Orat deinde poeta Apollinem, ut in componendo hoc carmine adiuvetur atque praeterea adfatur Octavium:

Et tu, cui meritis oritur fiducia tantis,
Octavi venerande, meis allabere coeptis,
Sancte puer, tibi namque....
(v. 23—25.)

---

war auf ihn gelenkt. Wie es in solchen Fällen zu gehen pflegt, begann man sich nun auch um das zu kümmern, was aus der Zeit vor den Eclogen herrührte": — Sunt tamen viri docti, qui putent Maronis Culicem interiisse et nobis solam imitationem tantum esse servatam. Quae res nobis minus probabilis videtur. Potuit enim poeta, cum se in agrum Andinum contulisset, Culicem dedicasse Octavio, cuius sodalis aequalisque Romae fuit, — quod patet etiam ex Donati vita Vergilii § 12—18. Ignoramus quidem occasionem et causam Culicis componendi, sed nihil invenitur, quod nostrae opinioni repugnare possit. Lederero videtur Culex primum scriptus esse c. a. 54 vel 44 a. Ch. n. Sed — ut opinatur Ledererus — est denuo a Vergilio correctus et in hac forma, qua nunc habemus, servatus Culex, (pag. 29 eius dissert.) Cnf. Mart. Schantzium pag. 49—51. (Gesch. der röm. Litt.)

[4]) Culicis argumentum est hoc: Pastor quidam, qui gregem in pascua mane eduxit, fatigatus aestu obdormivit. Tum eximiae magnitudinis serpens ad pastorem properavit. Sed forte e palude culex provolavit et pastori aculeum fixit. Expergefactus e somno pastor manu culicem interemit et arrepto trunco serpentem trucidavit. Cum sequente nocte culicis umbra pastori se in somno obtulisset eique errores suos per loca infera exposuisset, pastor sepulcrum cum elogio culici statuit.

[5]) Vide Ribb. Gesch. der röm. Dichtung pag. 350.

Non est narraturus poeta aut Gigantomachiam aut pugnam Lapitharum cum Centauris, sed argumentum et materia carminis, quod composuit, levis est et apta viribus iuvenilibus poetae. Quo carmine, quamquam humili, divulgabitur quoque gloria in Octavii honorem:

Hoc tu, sancte puer, memoraberis et tibi crescet
Gloria perpetuum lucens, mansura per aevum,
Et tibi sede pia maneat locus et tibi sospes
Debita felices numeretur vita per annos,
Grata, bonis lucens.

(v. 37—41.)

Quamquam igitur expondituri, quibus rebus adductus Vergilius Octavii, i. e. Octaviani, mentionem in Culice fecerit, certam causam affere non possumus, tamen quaerentibus nobis, quo animo poeta iuvenis hoc tempore, cum iam in praedio Andino vitam agebat, in Augustum fuerit, vir nobis apparet, qui Octavianum summa cum pietate dilexerat. Sed ipse ille „iuvenilis lusus“ non multum probare potest ad demonstrandum in universum Vergilii in Augustum animum. Itaque nondum argumentorum copia exhausta.

II.

Post Mutinensem pugnam (a. 43 a. Ch. n.) provinciae Transpadanae, quae Mantuanam regionem amplectebatur, praefecit Antonius Asinium Polionem. Qui nobili genere ortus, „leporum disertus puer ac facetiarum“, non solum ipse litteras artesque coluit, sed etiam eos, a quibus illas coli comperisset. Cum vero tale eius viri ingenium esset, fieri non potuit, quin Polio Maroni aditum ad se daret.[6]) A quo excitatus composuit annis 43—38 aut 37 a. Ch. n. carmina bucolica sive Eclogas. Qui anni incidunt in illos motus, qui totam Italiam concusserunt. Post pugnam enim ad Philippos factam (a. 42 a. Ch. n.) dimiserunt Octavianus et Antonius emeritos milites et eos in Italiam redire iusserunt. Octavianus ipse Romam reversus, divisionem agrorum est aggressus. Vere anni 41 a. Ch. n. misit turbam veteranorum

[6]) Cnf. Ecl. VIII. 10 squ.

in Galliam Transpadanam ad occupandos agros urbis Cremonae, quae aut secuta est partes Bruti et Cassii, aut non miserat Augusto auxilium.[7]) Sed cum non sufficerent veteranis agri, qui erant designati, illi vicinos quoque Mantuae et Andium agros invaserunt.[8]) Qua re factum est, ut et Vergilio praedium eriperetur a Claudio quodam, milite veterano. Sed poeta sive suo sive Asinii Polionis auxilio et consilio Romam est profectus, ut ab Octaviano peteret, ut sibi agri redderentur.[9]) Cuius liberalitate cum agros suos recepisset, celebravit hoc beneficium *Ecloga prima:*

O Meliboee, deus nobis haec otia fecit.
Namque erit ille mihi semper deus; illius aram
Saepe tener nostris ab ovilibus imbuet agnus.
Ille meas errare boves, ut ceruis, et ipsum
Ludere, quae vellem, calamo permisit agresti.
(v. 6—10.)

Poeta, qui sub Tityri persona latet, Octavianum dicit deum. Non possumus hoc loco cogitare de Octaviano iam publice relato in deorum numerum, in quo demum post mortem a. 14 p. Ch. n. est collocatus, quamquam iam ab anno 28 a. Ch. n. deus appellari et coli est coeptus. Sed appellatur a poeta Octavianus deus e satis noto usu veterum hominum, ex quo vir de aliquo meritus deus ei nuncupabatur. Deum etiam Cicero Lentulum[10]), deos Horatius non solum Octavianum, sed etiam Maecenatem et Agrippam dixit.[11]) Appellatur praeterea Octavianus deus non solum supra dictis versibus, sed etiam vv. 41—46. ecl. I:

Quid facerem? neque servitio me exire licebat,
Nec tam praesentes alibi cognoscere divos
Hic illum vidi iuvenem, Meliboee, quotannis
Bis senos cui nostra dies altaria fumant.
Hic mihi responsum primus dedit ille petenti:
„Pascite, ut ante, boves pueri; submittite tauros“.

---

7) Appian. b. civ. V, 13.

8) Cnf. Ecl. IX, 28 et Appian. bell. civ. V, 22.

9) Serv. Comment. in Buc. Prooem. § 14: »Postea ab Augusto missis triumviris et ipsi integer ager est redditus et Mantuanis pro parte“.

10) Cicero pro Sestio C. 69, 144: Lentulum, cuius ego patrem deum ac parentem statuo fortunae ac nominis mei.

11) Serm. II, 6, 52: deos quoniam propius contigis.

Hoc loco poeta appellat Octavianum iuvenem, quem ut Larem domesticum colit eique sacra domestica constituit.
Schaperus in Quaest. Verg. pag. 5—7. putat quattuor hos versus:

7. namque erit ille mihi semper deus; illius aram
8. Saepe tener nostris ab ovilibus imbuet agnus.
42. Nec tam praesentes alibi cognoscere divos
44. Bis senos cui nostra dies altaria fumant

post a. 30 a. Ch. n. eclogae I. addittos esse. Hoc enim anno Augusto saera fieri sunt coepta. (Cass. Dio hist. rom. 51, 19: ἔν τε τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ τῆς ἀγγελίας τῆς νίκης ἡμέρα ἱερομηνίαν εἶναι ἔγνωσαν.) Labefactatur tamen sententia Schaperi. Eius enim argumenta, quae attulit, nihil possunt probare: bucolica onmino non sunt a Vergilio retractata ac denuo edita.

Itaque si primam Eclogam, a nobis pertractatam, respicimus, cum Ribbeckio concludere possumus[12]) poetam otio et securitate Octaviani auxilio fruentem eius erga se benevolentiam adeo extollere, ut similem felicitatem aliis quoque popularibus foras turbatis exoptet.

Sed non diu mansit haec laeta ac prospera conditio rerum. Brevi enim tempore extrema fere aestate a. 41 a. Ch. n. bello Perusino exorto Polio Galliam Cisalpinam reliquit, ut opem L. Antonio et Fulviae ferret, in eius autem locum est substitutus ab Octaviano et praefectus agris dividendis legatus Alfenus Varus.[13]) Novo timore captus Vergilius Varum precibus adiit, ut agros Mantuanos sibi incolumes manere iuberet et promisit se pro hoc beneficio facta eius celebraturum esse carminibus.[14]) Nihilominus Varus rursus partem agrorum Mantuanis eripi passus est,[15]) ut videtur, invitus, sed coactus licentia veteranorum. Tum Arrio cuidem centurioni datus est ager Vergilii, qui paene ab eo interfectus,[16]) Romam abiit ibique mense Junio aut Julio a. 40

---

[12]) Proleg. critica pag. 5.

[13]) Cnf. Sero. ad Ecl. VI, 6; IX, 10, 29;

[14]) Vide Ecl. IX, 26; VI, 3;

[15]) Vide Sero. ad Ecl. IX. 7;

[16]) Cnf Serv. in Prooem. Comment. pag. 2. et Donat. § 31, 36, 95. Militis nomen aliud tradit Pomp. Sabinus, qui pro Arrio Millienum Toronem, centurionem primipilarem, commemorat.

a. Ch. n. scripsit *nonam Eclogam*, in qua agrum suum contra Octaviani iussum sibi ereptum conqueritur. Vergilius adulatur Octavianum Caesarem inter deos beneficos referendo:

„Daphni, quid antiquos signorum suspicis ortus?
Ecce Dionaei processit Caesaris astrum,
Astrum, quo segetes gauderent frugibus et quo
Duceret apricis in collibus uva colorem“:

(v. 46—49.)

Vergilius igitur commemorat J. Caesarem, cuius alii poetae Augusteae aetatis nusquam fere faciunt mentionem, quasi timerent, ne illo celebrato laudes Augusti minuantur. Quo loco significatur stella crinita, non multo post J. Caesaris mortem visa, quam animam Caesaris esse inter deos recepti populus putabat. (Cnf. Suet. Caes. C. 88.) Quae stella fingitur proventum bonum frugum ominari et maturare.

Ecloga IX. effecit poeta, ut sibi ager intercedentibus Polione et Maecenate[17]) autumno eiusdem anni redderetur aliisque etiam Mantuanis pars agrorum restitueretur. Dubitari tamen non potest, quin consilium Vergilii fuerit, ut haec Ecloga ab ipso Octaviano legeretur. „Conqueritur enim poeta tantam vim sibi illatam esse, ut carminum quorundam, quae maxime imperatori placuisse videri possunt — ut recte animadvertit Ribbeckius Proleg. pag. 8. — memoriam lectori quasi in animum revocet. Menalcam enim non pastorem, sed ipsum poetam nostrum intellegendum esse etiam expressis verbis adnotavit Quintilianus VIII, 6, 47“: His enim IX. Eclogae versibus, quibus magna querelarum vis inest, Moeris a Lycida viae causam interrogatus, calamitates suas dominique Menalcae iniurias ac pericula perfecte pingit planeque exprimit:

O Lycida, vivi pervenimus, advena nostri
— Quod nunquam veriti sumus — ut possessor agelli
Diceret: „Haec mea sunt; veteres migrate coloni“:
Nunc victi, tristes, quoniam Fors omnia versat,
Hos illi — quod nec vertat bene — mittimus haedos.

(v. 2—6.)

[17]) Cnf. Donat. § 36, 96; Serv. ad Ecl. IX, 11.

Sed carmina Vergilii valent „tela inter Martia" — „quantum Chaonias dicunt aquila veniente columbas" (v. 13) Et cum Octaviani promissis fretus poeta ex suis possessionibus cedere recusaret, paene Arius eum interfecit, „nec tuus hic Moeris nec viveret ipse Menalcas": (v. 16.)

III.

Eclogis sive carminibus bucolicis effecit Vergilius, ut se in amicitiam et familiaritatem C. Asinii Polionis, Alfeni Vari, Cornelii Galli (ecl. 10.), L. Varii, Horatii, denique Maecenatis, cui a Polione erat commendatus, applicaret. Qui cum pro eo intercessisset apud Octavianum Augustum (ecl. 9.), adeptus est etiam poeta noster ipsius Octaviani amicitiam.[18]) Ex quo tempore raro Vergilius in praedio Andino vixit, sed plerumque Romae commorabatur, cum magna apud Maecenatem gloria floreret. (Cnf. Hor. Carm. ad Pis. v. 218 sq. et Martial. VIII, 56.) Causa huius fere amicitiae fuit idem litterarum et poesis studium, quod homines doctos ac poetas in Polionis ac Maecenatis domo frequenter congregavit. Anno autem 38 aut 37 a. Ch. n. aggressus est Maro ad *Georgica* componenda, ut patroni suo Maecenati, a quo ad hoc carmen efficiendum erat excitatus, satisfacere posset. Quod opus demum a. 30 a. Ch. n. absolvit, cum septennium in eo componendo consumpsisset.[19]) Carmen id ut scriberet, videtur conditione illorum temporum adductus esse. Nam agriculturam Romani

---

[18]) Schanzius Hist. litt. Rom. pag. 8. et 14.

[19]) Donat. § 40. — Non nostrum esse videtur hoc loco considerare ac disserere, quibus temporibus Georgica sint scripta. Sed iam a poeta hoc tempus indicatum esse videtur. Anno enim 37. a. Ch. n. poeta Georgica exorsus cecinit extremum eclogam, absolvit autem Georgica, cum **Augustus ad Euphratem fulminaret.** Quae verba sunt intellegenda de anno 30 a. Ch. n., quo Augustus victoria Actiaca reportata in Syria commorabatur. Hanc Forbigeri sententiam in dissertatione de vita Vergilii pag. XVI. (adnot. 47.) probabilem esse censeo. Aliter de ea re Borgius [De temporibus, quibus Vergilii Georgica scripta et perfecta sint.], qui putat Georgica annis 32—29. a. Ch. n. composita esse. Schaperus autem [De Georgicis a Vergilio emendatis.] affirmat secundam Georgicorum editionem a. 25 a. Ch. n. prodiisse.

inter bella civilia plane neglexerunt. Itaque pace restituta praecepit Maecenas Maroni, ut Romanis Georgicis agriculturam commendaret.[20])

In libri I. exordio, quo argumentum totius carminis exponitur, dedicat poeta hunc librum (vv. 1—5.) Maecenati, cuius hortatu precibusque adductus Georgica componere est aggressus:

Quid faciat laetas segetes, quo sidere terram
Vertere, Maecenas, ulmisque adiungere vitis
Conveniat, quae cura boum, qui cultus habendo
Sit pecori, apibus quanta experientia parcis,
Hic canere incipiam.

(vv. 1—5. l. I.)

Inde in invocatione numinum (vv. 5—42.) praefatur poeta ex Romanorum adulatione Caesarem Octavianum tamquam brevi tempore futurum deum atque profitetur se non posse decernere, cui ordini deorum Caesarem sit adiuncturus, — utrum terrestrium an caelestium an marinorum. Quam rem facit ab arbitrio ipsius Octaviani suspensam:

Tuque adeo, quem mox quae sint habitura deorum
Concilia incertum est, urbisne invisere, Caesar,
Terrarumque velis curam et te maximus orbis
Auctorem frugum tempestatumque potentem
Accipiat, cingens materna tempora myrto,
An deus immensi venias maris ac tua nautae
Numina sola colant, tibi serviat ultima Thule....

(vv. 24—30. l. I.)

Poeta verbis „materna myrto“ vult significare Octavianum Augustum ob divinam gentis suae originem dignum esse, ut referatur inter deos. Augustus enim habuit originem ab Julo, qui fuit sive filius sive nepos Aeneae, cuius mater Venus erat. Non est danda tamen haec invocatio adulationi, sed potius veritati. Nam cum omnes imperatores post mortem inter deos essent relati, Augustus vivus meruit honores divinos.[21]) Caesar appella-

[20]) Ribbeckius. Gesch. der röm. Dicht. II, 34;

[21]) Hic locus est referendus ad a. 36 a. Ch. n., cum Senatus decreto Octavianus victoria ab Agrippa de Sex. Pompeio reportata in singulis civitatibus inter deos municipales coli coepisset. (Appian. b. civ. V, 132.)

tur a Vergilio „auctor frugum tempestatumque potens“, pace enim recuperata — ut recte animadvertit Ribb. Proleg. pag. 15. —sperat Vergilius ab Augusto Octaviano cautum iri, ne postea umquam laboret Italia et Roma caritate annonae.

Adscriptum inter deos Augustum decet Thetyi nubere et non sufficit Caesarem in stellam aliquam mutatum splendidissimis sideribus Zodiaci adiungi:

Teque sibi generum Thetys emat omnibus undis,
Anne novum tardis sidus te mensibus addas,
Qua locus Erigonen inter Chelasque sequentis
Panditur — ipse tibi iam bracchia contrahit ardens
Scorpios et caeli iusta plus parte reliquit—

(vv. 31—35 l. I.)

Magnificum phantasma cum adulatione inest huic loco, qui Octaviano a Vergilio adsignatur. Locat enim eum inter Erigonen, i. e. Virginem, quam alii Astream seu Iustitiam vocant, et inter Scorpium. Hunc igitur locum vindicat Vergilius Augusto et celebrat ipsius iustitiam et aequitatem. Neque adscribit tamen Augustum diis inferis:

Quidquid eris, — nam te nec sperant Tartara regem,
Nec tibi regnandi veniat tam dira cupido,
Quamvis Elysios miretur Graecia campos
Nec repetita sequi curat Proserpina matrem —

(vv. 36—39. l. I.)

quamquam ibi sunt Elysii campi, celebrati a Graecis et ipsi Proserpinae placentes.

Quasi numen suum tutelare invocat poeta Octavianum, ut se in suscepto cursu carminis componendi comitetur:

Da facilem cursum atque audacibus adnue coeptis
Ignarosque viae mecum miseratus agrestis
Ingredere et votis iam nunc adsuesce vocari.

(vv. 40—42. l. I.)

Ex his supra dictis locis apparet Vergilii in Augustum animum magis magisque crescere. Poeta celebrat Octavianum tamquam Romanorum deum et ἥρωα habetque hanc firmam fidem tutelam Augusti Romanis salutarem fore.

Quam locorum seriem considerantibus apparet quoque poetae orationem esse elatam et fere magnificam. De quo genere dicen-

di adnotat haec Ribbeckius (propriis eius verbis utimur): „Diesen Huldigungen gibt der Dichter begeisterten Ausdruck, allerdings im jenen vegötternden Stil, wie ihn die alexandrinischen Hofpoeten aufgebracht haben".[22]) Quibus in rebus exponendis ornandisque copiosus est poeta, sed multo ornatius est episodium, in quo dicendi ubertas et sublimitas perspicitur. Prodigiis enim, quae C. Julii Caesaris necem portenderunt, adiunxit poeta vota pro Augusto (vv. 498—504. libri I.) Ea, quae his versibus leguntur, scripta esse videntur post a. 36 a. Ch. n., cum Romanorum animi multis prodigiis turbarentur; nam inter triumviros parum firma erat fides et paulo post graves inimicitiae inter M. Antonium et Octavianum ad bellum spectare coeperunt.[23]) (Dio 48. extr.)

Quae omnia in unum confert poeta, ut gravior et severior sit eius sententia. Hac de causa orat poeta omnibus precibus deos immortales, ut Octavianus possit eorum auxilio rem publicam regere et belli civilis scelera expiare:

Dii patrii, Indigetes et Romule Vestaque mater,
Quae Tuscum Tiberim et Romana Palatia servas,
Hunc saltem everso iuvenem succurrere saeclo
Ne prohibite!

(v 498—500 l. I.)

Unus est Caesar, qui possit succurrere huic infelicitati temporum. Hic potest deorum iras placare. At est verendum, ne ipse diis par et mox futurus deus Romanis eripiatur.

Quamquam nondum triumphaverat Octavianus, cui demum Sexto Pompeio devicto a. 36 a. Ch. n. est decreta ovatio, tamen oportet eum vivere et in sua vita triumphos agere:

---

22) Gesch. der röm Dicht. (Ribb.) pag. 41. Tom. II.

23) Cnf. Borgii dissert. De temporibus,,,, pag. 17. Alienum non esse hoc loco videtur eius ipsius verbis uti: Quodsi quaerimus, quo tempore haec verba scripta sint, ultro, si versus 500 et 509 spectamus, in quibus solis certa aetatis iudicia inesse videntur, ad tempora pugnae Actiacae praecedentia adducimur; nisi illo tempore enim post annum 718. (36 a. Ch. n.) Octavianus non periclitatus est. Illo autem tempore quum Euphrates vel gentes Orientis cum Cleopatra consociatae movebant, tum Germania, nam verisimile est illo ipso tempore, quo Octavianus ab Italia aberat, Suevos Rhenum transgressos esse.

Jam pridem nobis caeli te regia, Caesar,
Invidet atque hominum queritur curare triumphos...
(v. 503—504. l. I.)

Sed nunc transeamus *ad illam libri II.* digressionem, quae continetur vv. 136—176. Hae sunt praeclarae laudes Italiae. Quantopere autem praestitisse putabimus Italiam, si eam cum nostrorum temporum habitu comparemus! Praestantissimis Italiae viris ducibusque in hac digressione adnumeratur a Vergilio Octavianus Augustus, qui post Actiacam pugnam iter fecit per Syriam in provinciam Asiam ibique res constituit hieme exacta ad Euphratem a. 30 a. Ch. n. (Cassius Dio 51, 18—21.):

Haec Decios, Marios, magnosque Camillos,
Scipiadas duros bello, et te, maxume Caesar,
Qui nunc extremis Asiae iam victor in oris
Imbellem avertis Romanis arcibus Indum
(v. 169—172. l. II.)

Hic locus haud dubie est scriptus post pugnam Actiacam, quo tempore Octavianus in Aegyptum et ad gentes Orientis contendit. (Vide Ribb. Gesch. der röm. Dicht. II, 42. et eiusd. Proleg. pag. 18.)

Enititur Maro, ut qualibet sibi oblata occasione utatur ad celebrandum Augustum et eius opera. Cum igitur Octavianus a. 36 a. Ch. n. portum Baianum commodiorem et tutiorem ita reddidisset, ut lacum Lucrinum cum Averno iungeret,[24]) (Dio 48, 50—51.) operis huius Vergilius meminit l. II. vv. 161—164:

An memorem portus Lucrinoque addita claustra
Atque indignatum magnis stridoribus aequor,
Iulia qua ponto longe sonat unda refuso
Tyrrhenusque fretis immittitur aestus Avernis?

Nunc progrediemur *ad versus libri III.*[25]) In argumenti dispositione dicit Maro se primum apud Romanos tractare rem ab aliis intactam, unde est paraturus Mantuae suae magnam laudem et honorem:

---

[24]) Hic portus Julius est vocatus. (Suet. Aug. 16.)

[25]) Versibus 26—33. depinguntur tempora, quae spectant ad annos 31. et 30. a. Ch. n. His enim versibus celebrantur victoriae, quas illis annis Octavianus deportavit. Temporum igitur descriptiones non egrediuntur a. 30 a. Ch. n. (Cnf. Ribb. Gesch. d. röm. Dicht. pag. 42.)

Primus ego in patriam mecum, modo vita supersit,
Aonio rediens deducam vertice Musas....

(v. 10—11.)

Nam primus inter Mantuanos Vergilius est consecutus nomen magni et veri poetae neque etiam ullus Mantuanus poeta ante illum fuit. Qui autem primus inter aliquem populum poeta exstitit, is potest pronuntiare se Musas in patriam suam duxisse (v.12):

Primus Idumaeas referam tibi, Mantua, palmas....

Porro sequitur splendissima descriptio templi, quod Caesari poeta vovet. (v. 12—39.) Qui relaturus laudem suam in patriam comparat hanc cum victoria, quam aliquis Graecorum ex sollemni certamine victor reportavit. Huius laudis et quasi victoriae monumentum exstruet poeta templum, in quo praemia victoriae deponet. Templum illud a se exstructum Vergilius vovet Augusto:[26])

Et viridi in campo templum de marmore ponam
Propter aquam, tardis ingens ubi flexibus errat
Mincius et tenera praetexit harundine ripas.
In medio mihi Caesar erit templumque tenebit.

(v. 13—16.)

In Octaviani honorem „victor“ poeta, qui carminibus suis gloriam ac palmam est assecutus, editurus est ludos, in quibus quadrigae agitabuntur. Tantos est autem editurus ludos, qui propter maiestatem numinis Olympiaca et Nemaea certamina superent:

Illi victor ego et Tyrio conspectus in astro
Centum quadriiugos agitabo ad flumina currus.
Cuncta mihi Alpheum linquens lucosque Molorchi
Cursibus et crudo deceret Graecia caestu.

(v. 17—20)

Ipse autem poeta vult „caput tonsae foliis ornatus olivae“ (v. 21) dona ferre et sacrificia facere:

Iam nunc sollemnis ducere pompos
Ad delubra iuvat caesosque visere iuvencos....

(v. 22—23.)

Sed scenicos quoque ludos est editurus poeta:

Vel scaena ut versis discedat frontibus, utque

---

[26]) Ribb. Gesch. d. röm. Dicht. pag. 43.

Purpurea intexti tollant aulaea Britanni.[27])
(v. 24—25.)

Splendida ac magnifica erunt ornamenta templi, in Augusti honorem aedificandi. Ac primo facit poeta mentionem pugnae contra extremum Orientem pugnatae[28]) et Octaviano tribuit cognomen conditoris Romae:

In foribus pugnam ex auro solidoque elephanto
Gangaridum faciam victorisque arma Quirini. .
(v. 26—27.)

Iubebit etiam poeta sculptorem effingere victos Indos, Aegyptum subactam, Asiam, Armeniam, Parthos sub Romanorum potestatem redactos:[29])

Atque hic undantem bello magnumque fluentem
Nilum ac navali surgentis aere columnas.
Addam urbes Asiae domitas pulsumque Niphaten
Fidentemque fuga Parthum versisque sagittis. ..
(v. 28—31.)

In foribus huius templi exprimet Maro victorias Augusti de Bruto et Cassio atque de Sexto Pompeio partas, quibus reportatis Octavianus bis orans urbem intravit. Quae tropaea sunt duo: alterum de Oriente ex tremo victo, alterum de Occidente:

Et duo rapta manu diverso ex hoste tropaea
Bisque triumphatas utroque ab litore gentis [30])
(v. 32 33.)

Stabunt etiam statuae marmoreae tam pulchrae et artificiose pictae, ut vivere et spirare videantur, quasi gentis Iuliae progenitores. Erit et signum Invidiae, sed Invidiae victae et in Tar-

---

[27]) Octavianus paravit vel se parare simulavit vivo Vergilio expeditionem contra Britannos, sed numquam fecit. Hic locus referendus est potius ad C. Iulium Caesarem, qui postquam Britanniam vicit, multos captivos ad officia theatralia donavit.

[28]) Cnf. Georg. II, 171—172:
»Qui nunc extremis Asiae victor in oris
Imbellem avertis Romanis arcibus Indum«
et Aen. I. 289:
»Hunc tu olim caelo, spoliis Orientis onustum»

[29]) Ribb. Proleg. critica pag. 20.

[30]) Haec tropaea historice non sunt explicanda; nam poeta non memorat, quae facta sint, sed quae ita fore auguratur.

tarum detrusae. Quod signum symbolice debet significare iam esse coercita bella civilia:

Stabunt et Parii lapides, spirantia signa,
Assaraci proles demissaeque ab Iove gentis
Nomina Trosque parens et Troiae Cynthius auctor.
Invidia infelix Furias amnemque severum
Cocyti metuet tortosque Ixionis anguis
Immanemque rotam et non exsuperabile saxum.

(v. 34—39.)

In libri IV. exitu blanditur poeta Augustum et celebrat eius gloriam bellicam:

Haec super arvorum cultu pecorumque canebam
Et super arboribus, Caesar dum magnus ad altum
Fulminat Euphraten bello victorque volentis
Per populos dat iura viamque adfectat Olympo.

(v. 559—562.)

Hi allati versus repetuntur a poeta: nam optime conspirant cum vv. 170—173. l. II:

et te, maxume Caesar,
Qui nunc extremi Asiae iam victor in oris
Imbellem avertis Romanis arcibus Indum.

Quae verba intellegenda sunt de a. 30 a. Ch. n., quo Augustus victoria Actiaca reportata in Syria commorans, res Parthorum constituit. (Cass. Dio 51, 18.) Versibus autem extremis l. IV. designat poeta se illo tempore quo Augustus nominis sui gloria totum orbem terrarum impleret, magnam et ultimam quidem partem Georgicorum scripsisse. Neapoli tum carmina confecit, nam ipse profitetur:

Illo Vergilium me tempore dulcis alebat
Parthenope studiis florentem ignobilis oti,
Carmina qui lusi pastorum audaxque iuventa,
Tityre, tu patulae cecini sub tegmine fagi.

(v. 563—566.)

IV.

Priusquam Vergilius Georgica ad finem perduxit, iam cogitavit de scribenda Aeneide. Versibus 46—48 l. III. Georgicon promisit poeta:

Mox tamen ardentis accingar dicere pugnas
Caesaris et nomen fama tot ferre per annos,
Tithoni prima quot abest ab origine Caesar.

Sollemni poetarum artificio pronuntiat Maro se Augusti laudes ad annos posteriores firmaturum. Non enim Aeneida scribere, sed de Augusti rebus in animo habuit Vergilius, quam rem quoque in imagine templi v. 12—39. l. III. Georg. significavit, ut promissum suum gravius confirmaret. Sed consilio abiecto inseruit Aeneidi laudes Augusti et operi huic impendit XI annos. (29—19. a. Ch. n.)

In *Aeneide* proposuit sibi poeta complecti historiam et res gestas populi Romani. Nam dum describit res ac fata Aeneae, scite interposuit variis locis ea, quae a summis viris alio alia aetate sunt gesta.[31]) Octavianus tamen splendidissime est ornatus hoc carmine. Nullo modo poterat usquam virtus huius tanti viri populo Romano commendari, quam in eo opere, quod ad praedicandam eius populi gloriam spectat.

Pro temporum illorum ratione nihil praetermittit poeta, quin blandiatur ambitioni populi Romani,[32]) cum haec scriberet:

Tu regere imperio populos, Romane, memento;
Hae tibi erunt artes, pacisque imponere morem,
Parcere subiectis et debellare superbos.

(Aen. VI, 852—854.)

Neque alium quemquam meliorem invenit Maro, cuius persona esset aptior ad suum consilium, quam Aeneam, primum conditorem rei Romanae et auctorem ipsius Iuliae gentis, in quam a Divo Iulio Caesare Octavianus Augustus erat adscitus. Itaque totam poeticam artem suam in populi Romani et gentis Iuliae gloria celebranda versari Vergilius voluit. Hoc enim eius consilium fuisse praeter totum argumentum carminis multi quoque singuli loci poematis demonstrant.

Quare iam proximum est examinare atque inquirere in eos Aeneidis locos, qui ad Augustum pertinent. Hanc locorum seriem considerantes retinebimus ordinem librorum eum, quo nunc exstant.

---

[31]) Cnf. exempli causa VI, 756—883, et IX, 626- 728.

[32]) Schantzius. Hist. litt. Rom. pag. 43.

Versibus 254—256. l. I. continetur nobilis Aeneidis locus, in quo sub specie vaticinii Romae origo explicatur,[33]) incrementum et splendor Augusti imperii.[34]) Poeta fingit Iovem futuram populi Romani magnitudinem praedicentem. Hic paravit sibi Vergilius occasionem ingeniosa ratione adulandi Augustum, quem Julium Caesarem vocat (vv.286—288):

Nascetur pulchra Troianus origine Caesar,
Imperium Oceano, famam qui terminet astris,
Julius, a magno demissum nomen Julo.

Cum a. 28 a. Ch. n. ab Octaviano ludi quinquennales propter victoriam Actiacam acti essent (Dio 53, 1.), mentionem horum fecit Maro *l. III. v. 280:*

Actiaque Iliacis celebramus litora ludis.

Postquam Sibylla duce Aenea ad inferos se contulit, fecit ibi Anchises ei recensum Albanorum Romanorumque regum nobiliumque aliquot Romanorum nomina percurrens, descendit ad laudes Julii Caesaris et Augusti *(lib. VI, 756—859.)*[35]) Admodum prudenti iudicio poeta rem ita instituit, ut ab ipso otirpis progenitore in filii, eiusdem stirpis auctoris, gratiam recensus hic exhiberetur. Et iterum legimus splendidissimum locum de Octaviani Augusti laudibus:

Hic Caesar et omnis Juli
Progenies, magnum caeli ventura sub axem.[36])

„Augustus Caesar, Divi genus“ Octavianus vocatur, nam erat Octavianus filius adoptivus Caesaris, in deorum mumerum recepti, qui

[33]) Ribb. Gesch. d. röm. Dicht. pag. 92.

[34]) Augustus, cui poeta tum carus et largis donis erat ornatus, litteris ex Cantabria missis a. 25 a. Ch. n. flagitasse Vergilium dicitur, ut sibi carmen quam primum mitteret. (Cnf. Donat. § 46.) Postea autem libros II, IV, VI iussit sibi recitari. Cnf. Donat. § 47.) quocum de quarto consentit Serv. ad Aen. IV, 324. (Ribb. Gesch. d. röm. Dicht. pag. 56.)

[35]) Ribb. Gesch. d. röm. Dicht. pag. 92—93.

[36]) Hi versus ad Caesaris consecrationem spectare videntur (a. 42 a. Ch. n.). Simil. Aen. I, 286: Nascetur pulchra Troianus origine Caesar.

. . . . aurea condet
Saecula qui rursus Latio regnata per arva
Saturno quondam, super et Garamantas et Indos
Proferet imperium.

(v. 793—796. l. VI.)

Non solum propter pacem Romanis institutam laudatur Octavianus et ob fines imperii Romani victoriis prolatos, sed etiam ob expeditiones remotissimas et itinera suscepta ad ordinandas provincias:

iacet extra sidera tellus,
Extra anni solisque vias, ubi caelifer Atlas
Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.

(v. 796—798.)

Futura Octaviani magnitudo eiusque maiestas iam multis signis ac praesagiis est ostenta, tamquam in remotissimis regionibus terrae signa eius splendoris et potentiae animadversa essent:

Huius in adventum iam nunc et Caspia regna
Responsis horrent divum et Maeotia tellus
Et septemgemini turbant trepida ostia Nili.
Nec vero Alcides tantum telluris obivit,
Fixerit aeripedem cervam licet aut Erymanthi
Pacarit nemora et Lernam tremefecerit arcu;
Nec, qui pampineis victor iuga flectit habenis,
Liber, agens celso Nysae de vertice tigris.

(v. 799—806.)

M Marcellum, Octaviae, sororis Augusti, filium ereptum immatura morte a. 23 a. Ch. n. (Dio 53, 30.), miris effert laudibus in caelum poeta eiusque mortem ornavit pulcherrimis versibus Aeneidis l. VI, 861—887. Quibus de versibus lectis et remuneratione honestatis sic notat Donatus § 47: „Sed hunc (i. e. VI. liberum recitavit Vergilius) ob Octaviam: quae cum recitationi interesset, ad illos de filio suo versus:, Tu Marcellus eris' defecisse fertur atque aegre refocillata dena sestertia pro singulo versu Vergilio dari iussit“. Summam enim habuit populus Romanus exspectationem de M. Marcelli virtutibus:

„Quis, pater, ille, virum qui sic comitatur euntem?
Filius anne aliquis magna de stirpe nepotum?
Qui strepitus circa comitum! quantum instar in ipso!
Sed nox atra caput tristi circumvolat umbra“.

(v. 864—867.)

Sed dei solent homines nimia virtute insignes praematura morte eripere:

Mimium vobis Romana propago
Visa potens, Superi, propria haec si dona fuissent.
(v. 871—872.)

Itaque magnopere est optandum, ut Marcellus fata perrumpat e mortem praematuram effugiat. At id ei non contigit, nam mortuus est:

Heu, miserande puer, si qua fata aspera rumpas!
Tu Marcellus eris — Manibus data lilia plenis,
Purpureos spargam flores animamque nepotis
His saltem accumulem donis et fungar inani
Munere. (v.883—887.)

Gramatici narrant his ultimis potissimum versibus allatis vehementer Augustum esse commotum.

Septimo Aeneis libro Maronem ultimis quoque annis vitae suae occupatum fuisse demonstrant vv. 601—608. His item versibus poeta blanditur Augustum et effert eius gloriam bellicam:

Mos erat Hesperio in Latio, quem protinus urbes
Albanae coluere sacrum, nunc maxuma rerum
Roma colit, cum prima movent in proelia Martem,
Sive Getis inferre manu lacrimabile bellum,
Hyrcanisve Arabisve parant, seu tendere ad Indos
Auroramque sequi Parthosque reposcere signa....
(v. 601—606.)

Getas posuit poeta omnino pro barbaris Occidentis nationibus ab Augusto devictis. Cum Dacis autem, quibus Getae erant vicini, bellum gessit M. Crassus a. 27 a. Ch. n. Quae iam vv. 294—296. l. I. expressit noster:

„Claudentur Belli portae; Furor impius intus
Saeva sedens super arma et centum vinctus aënis
Post tergum nodis fremet horridus ore cruento“...

repetit quoque et l. VII. v. 607—608. mentionem de clauso Iani templo a. 29 a. Ch. n. (Dio 51, 21.), quasi in hoc templo Bellum et Mars vincti tenerentur:[37])

---

[37]) Ribb. Proleg. crit. pag. 64. Nam primus Aeneidis liber maxime merebatur, ut Octaviano recitaretur propter laudes regni ab Iulo usquo ad Caesarem Octavianum deducti.

Sunt geminae Belli portae — sic nomine dicunt —
Religione sacrae et sacri formidine Martis....
(v. 607—608.)

Nunc transeamus *ad librum VIII*, quo continetur illa descriptio clipci (vv. 625—731.), a Vulcano Aeneae fabricati.[38]) Qui clipens sic formatus erat, ut eius margo, in octo areas divisa, contineret ex historia Romanorum petita gravissima argumenta et res gestas, media pars tamquam summum argumentum totam rem cumulo augens, exhiberet pugnam Actiacam cum triplici Augusti triumpho: Dalmatico, Actiaco, Alexandrino.[39]) (Suet. Aug. 22 Dio 51, 21.) Quae clipei descriptio respicit triplicem Caesaris Octaviani triumphum a 27 a. Ch. n. decretum. Posterioris temporis signa desunt. Hunc igitur sunt referendi vv. 714—728. l. III.

De Augusti ovatione sic noster poeta:

At Caesar triplici invectus Romana triumpho
Moenia dis Italis votum immortale sacrabat,
Maxuma ter centum totam delubra per Urbem.
Laetitia ludisque viae plausuque fremebant;
Omnibus in templis matrum chorus, omnibus arae;
Ante aras terram caesi stravere iuvenci.
(v. 714—719.)

Et cum triumphans Octavianus intravisset urbem, sedebat pro tribunali sub porticu templi Apollinis Palatini et observabat praetereuntem pompam triumphalem, cum portarentur aureae coronae et ducerentur captivi una cum fluviorum signis:

Ipse sedens niveo candentis limine Phoebi,
Dona recognoscit populorum aptatque superbis
Postibus; incedunt victae longo ordine gentes,
Quam variae linguis, habitu tam vestis et armis.
Hic Nomadum genus et discintos Mulciber Afros,
Hic Lelegas Carosque sagittiferosque Gelonos
Finxerat; Euphrates ibat iam mollior undis,
Extremique hominum Morini Rhenusque bicornis,
Indomitique Dahae et pontem indignatus Araxes.
(v. 720—728.)

---

[38]) Ribb. Gesch. d. röm. Dicht. pag. 43.

[39]) Fortigerus. Opera Vergilii. Pars III. pag. 164. adnot.

Libri IX. vv. 638—643. adscribendus est locus eis, quibus celebratur memoria pacis per orbem terrarum restitutae et Iani clausi. Quae omnia certe post a. 29 a. Ch. n. scripta esse videntur:

Aetheria tum forte plaga crinitus Apollo
Desuper Ausonias acies urbemque videbat
Nube sedens atque his victorem adfatur Iulum:
„Macte nova virtute, puer; sic itur ad astra,
Dis genite et geniture deos. Iure omnia bella
Gente sub Assaraci fato ventura resident,
Nec te Troia capit“:

(v. 644—648.)

Apollo adfatur Julum „geniture deos“ propter Julium Caesarem et Octavianum, qui ad gentem Juliam pertinent. Inde proficiscitur etiam illa maxima gloria et maiestas gentis Juliae.

V.

In his subsistamus et ad summam commentationis veniamus. Sed ut ea, quae sunt superioribus exposita, brevibus comprehendantur, res ita se habet:

Hi, quos ex P. Vergilii Maronis operibus protulimus, loci luculenter demonstrant et docent poetam plane imperatori ac patrono suo deditum fuisse. Non solum enim Augustus devinxit sibi poetam beneficiis et sua in eum benevolentia, sed etiam maiestate et splendore imperii. Inde appellat noster Augustum divinitus de se meritum deum (Buc. I, 6.), quem colit et cui tamquam Lari domestico sacra facit. (Buc. I, 44.) Celebrat cum ob devictos populos Orientis (Aen. VI, 795; VII, 406.), ob pacem restitutam per orbem terrarum. (Aen. IX, 642.) nullam denique dimittit fere occasionem summis laudibus Octaviani ad caelum prope efferendi.

Quam rem duabus de causis fecit Maro: primum illius aetatis Romani prompti erant ad adulandum eum, qui maximam in civitate tenebat potestatem, i. e. imperatorem; deinde adductus est poeta, ut Octavianum celebraret, beneficiis et muneribus, quibus ab eo erat honestatus. Octaviani enim quasi patrocinio

utebatur Maro et „quaecunque ab Augusto peteret, repulsam nunquam habuit".[40]) Eius voluntati libenter satisfaciens scripsit Aeneidem et in eius persona celebrat maiestatem populi Romani. In Octaviani enim persona duae illae Romanorum ingenii summae virtutes, fortitudo et pietas, inter se consociatae erant. Itaque sub persona Aeneae latet Princeps Augustus, qui natus esse videtur Maroni, ut maiestatem et gloriam populi Romani eveheret ad summum fastigium.[41])

Quae omnia si respicimus, non possumus non confiteri Vergilium ex intimo corde animoque suo Augusto esse subiectum: quo ex fonte oritur etiam eius ad Augustum animus plane adstrictus eiusque reverentia et pietas, quae iubet Maronem colere Octavianum tamquam suum deum.

Ut denique quae de Maronis virtutibus eiusque moribus antiqui innotuerunt, adiciamus, omnes tradunt adeo eum benignum et humanum fuisse, ut semper omnia cum amicis communia haberet. (Donat. § 66) Fuit porro adeo mansuetus et expers omnis invidiae, ut nemini obtrectaret et gauderet, si quid egregii ab alio perfectum esset, ac si id ipse fecisset. (Donat. § 65. sq.) Quare non est mirum Vergilium sibi omnes fere eximios viros suae actatis adeo conciliasse, ut ab iis semper coleretur et amaretur. Cum iis quoque contraxit intimam amicitiam et familiaritatem. (Donat. § 38. sq. et 67.) Tamen habuit et inimicos, qui Octaviani potissimum amicitiae (quem in Eclogis nimis adulatus esse videbatur) ei inviderent et carmina eius vituperarent vel adulationis accusarent. (Donat. § 61. sq.)

Si autem adulatio quoque apud Vergilium invenitur, non praetermittendam esse hanc mentionem putamus adulationis genus illis temporibus non obscurum fuisse aut celebrare imperatores aut eis componere opera vel venditare vaticinia, quibus iam olim imperium aut insignis aliqua felicitas ipsis ostenta fuissent, — ut et nunc quoque saepe fit.

---

[40]) Donat. § 24.

[41]) Schantzius. Hist. litt. Rom. pag. 38.

CZĘŚĆ URZĘDOWA

Część urzędowa.

I Grono nauczycielskie przy końcu roku szkolnego 1903.

A.) Do nauki przedmiotów obowiązkowych.

L. p.	Imię, nazwisko i stopień służbowy	Uczył i był gospodarzem	Tygod. godzin
1.	Dr. Karol Petelenz Radca szkolny, dyrektor	język niemiecki VII.	4
2.	ks. Jan Dziedzic zastępca nauczyciela	jęz. łać. IIc. polsk. Ic. IIa. IIc. IIIa. gosp. kl. IIc	20
3.	ks. Julian Fedusiewicz profesor w VII. randze	Religii gr. kat I—VIII.	16
4.	Franciszek Fryz profesor	jęz. łać. VII. VIII. greck. V. polsk. Ia. IVb. gosp. kl. VII.	21
5.	Bonawentura Graszyński zastępca nauczyciela	jęz. łać. Ib. polsk. Ib. IIb. IIIb. gosp. kl. Ib.	17
6	Jan Halagarda profesor w VIII. randze	hist. i geogr. IIIa. IIIb. IVb. V. VII. VIII.	19
7.	Władysław Hreczkowski egz. zastępca naucz.	jęz. łać. IIIb. IVb. V. gosp. kl. V.	18
8.	Michał Hrycak profesor	mat. Ib. V—VIII. fiz VII. VIII. gosp. kl. VIII.	21
9.	Julian Kostecki profesor	jęz. ruski I—VIII.	20
10.	ks. Władysław Kotuski zastępca nauczyciela	Religii rz. kat. I—VIII.	18
11.	Stanisław Kraft zastępca nauczyciela	jęz. łać. IVa. greck. IIIa. niem. Ic. IIIb. gosp. kl. IVa.	21
12.	Dr. Ignacy Matfus zastępca nauczyciela	jęz. niem. IIa. IIb. IIc. geogr. Ia. Ib. nat. hist. IIIb.	23
13.	Andrzej Niebieszczański profesor w VIII. randze	jęz. greck. IIIb. IVb. VII. mat. Ic. IIc. gosp. kl. IIIb.	19

L. p.	Imię, nazwisko i stopień służbowy	Uczył i był gospodarzem	Tygod. godzin
14.	**Franciszek Niewolak** zastępca nauczyciela	mat. Ia. IIa. IIb. IIIb. IVa IVb. fiz. IVa. IVb. gosp. kl. IVb.	24
15.	**Władysław Podlacha** egz. zastępca naucz.	hist. i geogr. Ic. IIa. IIb. IIc. IVa. VI. gosp. kl. IIb.	23
16.	**Antoni Strzelecki** zastępca nauczyciela	jęz. łać. Ia. niem. Ia. Ib. gosp. kl. Ia.	20
17.	**Jan Tralka** profesor	jęz. łać. VI. gr. IVa. VI. niem. IVa. prop. VII. VIII. gosp. kl. VI.	23
18.	**Józef Trojnar** profesor	jęz. niem. IIIa. IVb. V. VI. VIII.	20
19.	**Jan Wachnianin** profesor w VII. randze	mat. IIIa. nat. his. Ia. Ib. Ic. IIa. IIb. IIc. IIIa. V. VI. g. kl. IIIa	21
20.	**Franciszek Walczak** profesor	jęz. łać. IIa. polsk. V—VIII. gosp. kl. IIa.	20
21.	**Karol Wróblewski** nauczyciel	na urlopie	—
22.	**Antoni Żukrowski** zastępca nauczyciela	jęz. łać. Ic. IIb. IIIa. polsk. IVa. gosp. kl. Ic.	25
23.	**Izydor Bernfeld** nadzwyczajny nauczyciel	religii mojż. I—VIII.	8

B.) Do nauki przedmiotów nadobowiązkowych.

1.	**Franciszek Fryz** j. w.	spiewu	4
2.	**Jan Halagarda** j. w.	hist. kraju rodzinnego w IIIa. IIIb. IVb. VII.	5
3.	**Julian Kostecki** j. w.	gimnastyki	12
4.	**Stanisław Lewicki** nauczyciel szkoły wydział.	rysunków	6
5.	**Władysław Podlacha** j. w.	hist. kraju rodzinnego IVa	1
6.	**Franciszek Walczak** j. w.	kaligrafii	2

Zmiany w gronie nauczycielskiem w r. szkolnym 1903.

JE. Pan Minister wyznań i oświecenia nadał zastępcy nauczyciela Bronisławowi Gebertowi dekr. z dnia 9. czerwca 1902 L. 16471 posadę nauczycielską w c. k. gimnazyum w Stanisławowie.

JE. Pan Minister wyznań i oświecenia przeniósł dekr. z dnia 31. stycznia 1903 L. 2007 profesora ks. Karola Zoellera w stały stan spoczynku.

C. k. Rada szkolna kraj. uwolniła zastępcę nauczyciela Eugeniusza Urbańskiego reskr. z dnia 27. października 1902 L. 35211 od obowiązków służbowych w tutejszym zakładzie.

C. k. Rada szkolna kraj. zamianowała zastępcami nauczycieli: 1) Dr. Izraela Matfusa dekr. z dnia 7. października 1902 L. 30725. 2) ks. Jana Dziedzica dekr. z dnia 15. września 1902 L. 27721. 3.) Antoniego Strzeleckiego dekr. z dnia 27. października 1902 L. 35211. 4.) Bonawenturę Czesława Graszyńskiego dekr. z dnia 23. maja 1903 L. 15794.

II.

PLAN NAUK.

A) Przedmioty obowiązkowe.

KLASA I.

Religia, tygodniowo godzin 2. Nauka wiary i obyczajów.

Język łaciński, tygodn. godzin 8. Nauka o formach prawidłowych. Od listopada co tydzień wypracowanie szkolne.

Język polski, tygodn. godzin 3. Czytanie wzorów według wypisów: a) wyraźne i rozumne czytanie; b) ćwiczenie w gładkiem i poprawnem zdawaniu sprawy z rzeczy przeczytanej i dokładnie objaśnionej. Należyte wygłaszanie z pamięci piękniejszych utworów poetycznych, niekiedy ustępów prozaicznych.

Elementarna nauka o zdaniu pojedynczem i o składni zgody; najważniejsze zdania poboczne; poznanie ważniejszych znaków pisarskich. Elementarna nauka odmiany imienia i czasownika. Wypracowania piśmienne 4 na miesiąc. W I. półroczu wyłącznie dyktaty, w II. półroczu naprzemian ćwiczenia ortograficzne i wypracowania stylistyczne.

Język niemiecki, tygodn. godzin 6. Czytanie; uczenie się na pamięć słów, zwrotów i całych ustępów; zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na podstawie stosownych pytań; retrowersya; rozmówki.

Znajomość odmian regularnych i zasad składni; ćwiczenia ortograficzne. Co tydzień zadanie szkolne. Tematy: dyktaty, ćwiczenia ortograficzne, zastosowane do potrzeby praktycznej, pisanie z pamięci ustępów memorowanych; retrowersye.

Geografia, tygodn. godzin 3. Wstępne pojęcia, opis powierzchni ziemi według jej naturalnych własności, wiadomości najważniejsze z politycznej geografii; czytanie i rysowanie map.

Matematyka, tygodn. godziu 3. Arytmetyka: Układ liczb dziesiątkowych; liczby rzymskie; cztery działania liczbami całkowitemi i dziesiętnemi. Działania liczbami wielo-

gatunkowemi. Podzielność liczb. W II. półroczu ułamki; z geometryi do przystawania trójkątów. Co miesiąc zadanie szkolne, ćwiczenia domowe na każdą lekcyę.

Historya naturalna, tygodn. godzin 2. Przez 6 miesięcy: zoologia (ssawce i owady); przez 4 miesiące botanika (dwuliścienne prócz baldaszkowych, motylkowych, złożonych, kotkowych, liliowate i palmy).

KLASA II.

Religia, tygodn. godzin 2. Dzieje starego zakonu.

Język łaciński, tygodn. godzin 8. Formy nieprawidłowe z powtórzeniem prawidłowych. Części mowy nieodmienne.

Język polski, tygodn. godzin 3. Czytanie wzorów według wypisów jak w kl. I. Deklamacyą jak w kl. I. Elementarna nauka o zdaniu złożonem; powtarzanie i uzupełnianie fleksyi. Nauka pisowni i interpunkcyi uzupełniona i rozszerzona. Ćwiczenia ortograficzne jak w kl. I. tylko w miarę potrzeby. Wypracowania stylistyczne 3 na miesiąc, naprzemian domowe i szkolne.

Język niemiecki, tygodn. godzin 5. Zdawanie sprawy z treści czytanych ustępów na podstawie stósownych pytań; retrowersya; dłuższe rozmówki; uczenie się na pamięć słów, zwrotów i całych ustępów. Powtórzenie odmiany regularnej; poznanie najważniejszych wyjątków. Co tydzień wypracowanie piśmienne (z tych co miesiąc jedno domowe). Zadania jak w klasie I.

Geografia i historya, tygodn. godzin 4. I. Geografia fizyczna i polityczna Azyi i Afryki, oro- i hydrografia Europy, szczegółowy opis południowej i zachodniej Europy. II. Dzieje starożytne sposobem biograficznym.

Matematyka, tyg. godz. 3. Arytmetyka i geometrya naprzemian. Stosunki i proporcye, pojedyńcza reguła trzech; przystawanie trójkątów, koło, czworobok i wielobok. Zadania jak w kl. I.

Historya naturalna, tyg. godzin 2; przez 6 miesięcy zoologia (ptaki, płazy, gady, ryby); przez 4 miesiące botanika (pozostałe rodziny).

KLASA III.

Religia, tygodn. godzin 2, Dzieje nowego zakonu.

Język łaciński, tyg. godzin 6. Składnia zgody i rządu. Czytano z Korneliusza Neposa żywoty: Miltyadesa, Temistoklesa, Arystydesa, Cymona, Epaminondasa i Pelopidasa. Co dni 14 zadanie szkolne, co miesiąc zadanie domowe.

Język grecki, tyg. godzin 5. Odmiana prawidłowa imion i czasowników do słów na „μι“: W II. półroczu co dni 14 zadanie domowe, co miesiąc zadanie szkolne.

Język polski, tyg. godzin 3. Czytanie wzorów według wypisów. Czytanie, objaśnianie i zdawanie sprawy jak w kl. I. i II. Krótkie wiadomości o życiu i pismach celniejszych pisarzów, z których dzieł poznano właśnie wyjątki. Deklamacya jak w kl. I. Składnia rządu. Systematyczna nauka deklinacyi. Części mowy nieodmienne. Wypracowania stylistyczne 2 na miesiąc, naprzemian domowe i szkolne.

Język niemiecki, tyg. godzin 4. Swobodniejsza reprodukcya czytanych ustępów prozaicznych i poetycznych; uwzględnianie wyrażeń i zwrotów podobną myśl wyrażających (synonimów); uczenie się na pamięć. Systematyczna gramatyka w zakresie nauki o formach i składni rządu. Miesięcznie dwa zadania (naprzemian szkolne i domowe). Tematy: retrowersye, reprodukcye ustępów w szkole czytanych, streszczenia.

Geografia i historya, tyg. godzin 3. Szczegółowy opis Europy północnej, wschodniej i środkowej z wyjątkiem Austryi; Ameryka i Australia. Dzieje wieków średnich.

Matematyka, tyg. godzin 3. Cztery działania algebraiczne, potęgi, pierwiastki, skrócone mnożenie i dzielenie, przemiany. Powierzchnia i podobieństwo figur, nauka o kole. Zadania jak w kl. I.

Nauki przyrodnicze, tyg. godzin 2. W I. półroczu fizyka: własności ogólne, nauka o cieple, chemia nieorganiczna (z wyjątkiem metali). W II. półroczu mineralogia.

KLASA IV.

Religia, tyg. godzin 2. Nauka o obrzędach Kościoła katolickiego.

Język łaciński, tyg. godzin 6. Nauka o czasach i trybach; oratio

obliqua, consecutio temporum, infinitivus, participium, supinum, gerundium. Zasady prozodyi i metryki; hexameter daktyliczny. Caesar de bello Gallico I, 1—29; III, IV, 16—38; V. 1—23; VI. 9—24; VII, 1—55. P. Ovidii Carmina selecta: cztery wieki i żywot własny. Zadania jak w kl. III.

Język grecki, tyg. godzin 4. Odmiana czasowników na „μι", odmiana niewzorowa czasownika. Zadania co dni 14, naprzemian szkolne i domowe.

Język polski, tyg. godzin 3. Czytanie wzorów według wypisów jak w kl. III. Deklamacya jak w kl I. Systematyczna nauka konjugacyi i składni w obrębie czasownika; systematyczna nauka o zdaniach złożonych i okresach. Wierszowanie. W końcu roku powtórzenie całego już przerobionego materyału nauki gramatyki w ogólniejszym zarysie. Wypracowania stylistyczne jak w kl. III.

Język niemiecki, tyg. godzin 4. Reprodukcya jak w kl. III.; uczenie się na pamięć. Systematyczna gramatyka w zakresie nauki o zdaniu i uzupełnienie składni rządu. Miesięcznie dwa zadania, naprzemian szkolne i domowe. Tematy: retrowersye, reprodukcye, opowiadania, opisy, listy.

Historya i geografia, tyg. godzin 4. I. półrocze: Nowsze dzieje z uwzględnieniem związku ich z dziejami Austryi. Powtórzenie geografii Europy. II. półr. Szczegółowa geografia monarchii austro-węgierskiej.

Matematyka, tyg. godzin 3. Równania pierwszego stopnia, rachunek spółki, mięszaniny, reguła trzech składana, reguła łańcuchowa, rachunek procentu składanego; stereometrya. Zadania jak w kl. I.

Fizyka, tyg. godzin 3. Mechanika, akustyka, magnetyzm, elektryczność, optyka i krótki rys kosmografii.

KLASA V.

Religia, tygodn. godzin 2. Apologetyka i dogmatyka ogólna.

Język łaciński, tyg. godzin 6. Liwiusz I., II. 1—24, XXI 1—20. Z pism Owidyusza wybór. Prozodya i metryka. Powtórzenie gramatyki o przypadkach. Co miesiąc zadanie szkolne.

Język grecki, tyg. godzin 5. Nauka o przypadkach. Lektura Ksenofonta i Homera Iliady ks. I., III. 4 zadania, szkolne na półrocze.

Język polski, tyg. godzin 3. Czytanie wzorów. Poznanie na podstawie wypisów zwyklejszych tropów i figur, jakoteż najważniejszych gatunków prozy i poezyi. Wiadomości historyczno-literackie o czytanych pisarzach jak w kl. III. Deklamacya jak w kl. I. W całości przeczytano w szkole: Pana Tadeusza, Grażynę, Ojca zadżumionych, Wiesława, Zemstę. Prywatnie: Stare wrota, Pacholę hetmańskie, Przygody Benedykta Winnickiego, Trylogię Sienkiewicza, Quo Vadis. Wypracowania stylistyczne: 7 na półrocze, naprzemian domowe i szkolne.

Język niemiecki, tyg. godzin 4. Samodzielna reprodukcya na podstawie obszernej lektury, przeważnie prozaicznej. Uczenie się na pamięć. Nadobowiązkowa lektura domowa. Uzupełnienie wiadomości gramatycznych (ze składni rządu, zdania i szyku). W półroczu zadań 7 (3 szkolne, 4 domowe). Tematy: streszczanie ustępów czytanych, opowiadania, opisy, przekłady.

Historya, tyg. godzin 3. Dzieje starożytne do wojen punickich w połączeniu z geografią.

Matematyka, tyg. godzin 4. Algebra: wstęp, 4 działania, ułamki, stosunki, proporcye i równania oznaczone pierwszego stopnia. Geometrya: planimetrya. Co miesiąc wypracowanie szkolne, często ćwiczenia domowe.

Historya naturalna, tyg. godzin 2. W I. półroczu mineralogia. w II. półroczu botanika.

KLASA VI.

Religia, tygodn. godzin 2. Dogmatyka szczegółowa.

Język łaciński, tyg. godzin 6. Sallusti bellum Jugurthinum Cicero in Catillinam I. Vergilius z Eneidy ks. I. 1—365, II. Eclog. I, V, 1—340; 520—650 i Georg. Prooemium, Laudes Italiae, Laudes vitae rusticae. Powtarzanie gramatyki (o czasach i trybach). Zadania jak w kl. V.

Język grecki, tyg. godzin 5. Nauka o czasach i trybach. Homer Iliada ks. VI, VII, XVI, XXII, XXIV. pryw. Herodota VII. Zadania jak w kl. V.

Język polski, tyg. godzin 3. Czytanie celniejszych dzieł literatury narodowej od połowy wieku XVI. do końca wieku XVIII. według wypisów. W całości przeczytano: Treny i Odprawę posłów greckich. Prywatnie: Heidensteina Pamiętniki wojny moskiewskiej; Żółkiewskiego Początek i progres wojny moskiewskiej; Paska Pamiętniki; Rzewuskiego Listopad; Trylogię Sienkiewicza; Quo Vadis. Uzupełnianie nauki szkolnej czytaniem domowem. Historya literatury (na podstawie lub przy sposobności czytanych wyjątków) od początku do końca wieku XVIII. Deklamacya jak w klasie V. Wypracowania stylistyczne: 7 na półrocze, przeważnie domowe.

Język niemiecki, tyg. godzin 4. Stylistyka i poetyka wyjaśnioná. Przeczytano w całości Minna von Barnhelm. Nadto wiele uczniów zdawało sprawę z lektury prywatnej. Memorowanie. W półroczu 7 zadań jak w klasie V.

Historya, tygodn. godzin 4. Dokończenie historyi rzymskiej od wojen punickich do końca. Dzieje wieków średnich.

Matematyka, tyg. godzin 3. Algebra: potęgi, pierwiastki, logarytmy; równania 2. stopnia o jednej niewiadomej oznaczone. Geometrya: stereometrya i geometrya.

Historya naturalna, tygodniowo godzin 2. Zoologia.

KLASA VII.

Religia, tyg. godzin 2. Etyka chrześcijańsko katolicka.

Język łaciński, tyg. godzin 5. Powtarzanie gramatyki. Vergil. Aeneid. VI. VII. XII, 697—952 pryw. IV. Cicero, Pro Archia, de imp. C. Pomp. In Verrem IV. Zadania jak w klasie V.

Język grecki, tyg. godzin 4. Demostenes Olynth. I. III. Περὶ τῆς εἰρήνης. Homer, Odyss. V. XIII. XIV. prywatnie II, III, IV. Uzupełnienie gramatyki.
Zadania jak w klasie V.

Język polski, tyg. godzin 3. Czytanie celniejszych dzieł literatury narodowej w dłuższych wyjątkach według wypisów

lub w całości; w I. półroczu do Mickiewicza (włącznie), w II. półroczu do Słowackiego (wyłącznie). W całości przeczytano: Mickiewicza Konrada Wallenroda, Sonety, Farysa, Dziady; Krasickiego Pana Podstolego; Niemcewicza Powrót posła; Felińskiego Barbarę Radziwiłłównę; Malczewskiego Maryę; Goszczyńskiego Zamek kaniowski; Fredry Śluby panieńskie. Prywatnie: Korzeniowskiego Spekulanta, Kollokacyę. Historya literatury jak w kl. VI. ciąg dalszy do Słowackiego (wyłącznie). Deklamacya jak w kl. V. Ćwiczenia ustne. Wypracowania stylistyczne: 5 na półrocze, przeważnie domowe.

Język niemiecki, tyg. godzin 4. Pogląd na dzieje piśmiennictwa niemieckiego aż do Klopstocka. Dokładniejsza na lekturze oparta znajomość epoki klasycznej od Klopstocka do r. 1794. Przeczytano statarycznie utwory: Hermann und Dorothea, Wilhelm Tell. Obowiązkowa lektura domowa. W półroczu 5 zadań (3 szkolne, 2 domowe).

Historya tygodniowo godzin 3. Dzeje nowożytne.

Matematyka, tyg. godzin 3. Algebra: Równania 2. stopnia i wyższych, równania przestępne i nieoznaczone stopnia I, postępy, rachunek procentu złożonego i rachunek rent, ułamki ciągłe, kombinacye, wzór Newtona. Geometrya: Trygonometrya i geometrya analityczna w płaszczyźnie.

Fizyka, tyg. godzin 3. Własności ciał, mechanika, ciepło, zasady meteorologii i chemia.

Propedeutyka filozof., tygodniowo godzin 2. Logika.

KLASA VIII.

Religia, tygodniowo godzin 2. Historya kościelna.

Język łaciński, tyg. godzin 5. Horacego Ody ks. I. 1, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 14, 18, 21, 22, 29, 31, 36, 37; ks. II. 2, 6, 10, 13 14, 18; ks. III. 1, 5, 9, 13, 28, 30; ks. IV. 4, 12. Epod. 2, 7, Sat. I. 1, 9. Epist. De arte poët. Tacyta Annal. I.

Pogląd na literaturę rzymską. Zadania jak w kl. V.

Język grecki, tyg. godzin 5. Plato, Apologia, Kriton; Sofokles, Elektra; Hom. Odyss. XVIII. XXIV. Pogląd na literaturę grecką. Zadania jak w kl. V.

Język polski, tyg. godzin 3. Czytanie dalszego ciągu celniejszych dzieł literatury narodowej wieku XIX. w dłuższych wyjątkach według wypisów. Przeczytano w całości przy pomocy jużto szkolnej, jużto domowej lektury: Słowackiego Jana Bieleckiego, Maryę Stuart, Kordyana, Mazepę, Balladynę, Lillę Wenedę, Anhellego; Krasińskiego Irydyona, Nieboską komedyę, Przedświt, Psalmy; Kraszewskiego; Powrót do gniazda; Korzeniowskiego Kollokacyę; Sienkiewicza Nowele, Quo vadis. Historya literatury wieku XIX, ciąg dalszy od Słowackiego do końca. Deklamacya jak w kl. V. Ćwiczenia ustne. Wypracowania stylistyczne w I. półr. 5, przeważnie domowe, w II. półr. 3, przeważnie szkolne.

Język niemiecki, tyg. godzin 4. Epoka klasyczna od r. 1794 do śmierci Goethego. Pisarze austryaccy czasów nowszych. Treściwy pogląd na dzieje piśmiennictwa niemieckiego po śmierci Goethego. Nadobowiązkowa lektura domowa. Przeczytano: Freytag, die Journalisten i Grillparzer, Ahnfrau. Zadania jak w kl. VII; w II. półroczu 3 zadania.

Historya i geografia, tyg. godzin 3. Dzieje monarchii austro-węgierskiej w zestawieniu z innemi państwami. W 1. półr. statystyka monarchii austro-węgierskiej i powtórzenie historyi starożytnej.

Matematyka, tyg. godzin 2. Powtórzenie całego przedmiotu. Częste ćwiczenia.

Fizyka, tyg. godzin 3. Elektryczność, magnetyzm, ruch drgający i falowy, akustyka, optyka i zasady kosmografii.

Propedeutyka filozof., tygodniowo godzin 2. Psychologia.

B) Przedmioty nadobowiązkowe.

Język ruski, Udzielano tego przedmiotu jako względnie obowiązkowego w kl. I—VIII. w 2 godzinach tygodniowo na

podstawie planu przez Wysoką c. k. Radę szkolną krajową przepisanego, nadto uczęszczało 50 uczniów klasy IV na kurs przygotowawczy w 2 godzinach tygodniowo.

Historya kraju rodzinnego. Nauki tej udzielano według instrukcyi przez Wysoką Władzę poleconej w klasie III i IV. po jednej godzinie tygodniowo, w klasie VII. w I. półroczu w jednej godzinie, w II. półroczu w dwóch godzinach, wreszcie w klasie VIII. w I. półroczu w jednej godzinie tygodniowo.

Rysunków wolnoręcznych i geometrycznych udzielano w trzech oddziałach w 6 godzinach tygodniowo według zatwierdzonego planu.

Kaligrafii udzielano uczniom klasy I. i II. w dwóch oddziałach po jednej godzinie tygodniowo. Ćwiczono w piśmie zwyczajnem antykwą, frakturą i kirylicą podług wzorów przez nauczyciela na tablicy wypisanych tudzież podług wzorów Greinera, Peszkowskiego i Piórkiewicza.

Gimnastyka w sześciu oddziałach w 12 godzinach tygodniowo. Musztra, ćwiczenia w kolumnach na miejscu lub postępowo wolne i przyborami, ćwiczenia przyrządowe.

Śpiew 2 oddziały w 4 godz. tygodniowo. W pierwszym oddziale uczono teoryi, w drugim ćwiczono w śpiewie chóralnym.

III.

Wykaz książek szkolnych na rok 1903/1904.

KLASA I.

1. *Religia*, Katechizm religii katolickiej, opracował ks. Słósarz wyd. 1. 2. Lwów 1899.
   A. Toroński, Katechizm chrześcijańsko-katolicki. Wydanie 3. Lwów 1897 (dla obrz. gr. kat.)
2. *Język łaciński*, Samolewicz. Zwięzła gramatyka języka łacińskiego: Wydanie 2, 3 i 4. Lwów 1898.
   Steiner i Scheindler, Ćwiczenia łacińskie dla 1. klasy. Wydanie 2. i 3. Lwów 1900.
3. *Jezyk polski*, Konarski, Zwięzła gramatyka języka polskiego. Lwów 1901.
   Próchnicki i Wójcik. Wypisy polskie dla I. klasy Wydanie 2 i 3. Lwów 1897.
4. *Język niemiecki*, L. German i K. Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla I. klasy, Wydanie 2—5. Lwów 1902.
5. *Geografia*, Benoni i Tatomir. Krótki rys geografii. Wydanie 6. i 7. Lwów 1898.
6. *Matematyka*, Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry Część I. wyd. 1—3. Sanok 1903.
   M. Jamrógiewicz, Geometrya poglądowa. Wydanie 2. i 3. Lwów 1901.
7. *Historya naturalna*, Nowicki-Limbach, Zoologia. Wydanie 6.—10. Lwów 1903.
   Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe. Wydanie 1—4. Kraków 1899.

KLASA II.

1. *Religia*, Ks. Dąbrowski. Historya biblijna zakonu starego. Wydanie 1., 2., 3. i 4. Stanisławów 1900.
   A. Toroński, Historya biblijna starego zakonu. Wydanie 2. Lwów 1899 (dla obrz. gr. kat.)
2. *Język łaciński*, Samolewicz, Zwięzła gramatyka języka łacińskiego. Wydanie 1, 2, 3 i 4. Lwów 1898.

Steiner i Scheindler, Ćwiczenia łacińskie dla klasy II. Wydanie 1 i 2. Lwów 1898.

3. *Język polski*, Konarski, Zwięzła gramatyka języka polskiego. Lwów 1901.

Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla klasy II. Wydanie 1. i 2. Lwów 1898.

4. *Język niemiecki*, L. German i K. Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy II. Wydanie 1—4 Lwów 1903.

5. *Geografia i historya powszechna*, Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna. Wydanie 6—9. Lwów 1902.

Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych, Część I. Wydanie 1. i 2. Lwów 1901.

6. *Matematyka*, Baraniecki, Podręcznik arytmetyki i algebry. Część I. i II. Kraków 1894

Geometrya jak w kl. I.

7. *Historya naturalna*, Nowicki-Limbach, Zoologia. Wydanie 6—10 Lwów 1903.

Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe. Wydanie 1—4. Kraków 1899.

KLASA III.

1. *Religia*, Ks. Dąbrowski, Historya biblijna zakonu nowego Wydanie 1—5. Stanisławów 1902.

A. Toroński, Historya biblijna nowego testamentu. Wydanie 1. i 2. Lwów 1901.

2. *Język łaciński*, Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wydanie 5—7. Lwów 1901.

Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla kl. III. Wyd. 2 i 3. Lwów 1893.

Cornelius Nepos. Wydanie R. Zawilińskiego.

3. *Język grecki*, Fiederer, Gramatyka języka greckiego, Wydanie 2. Lwów 1898.

Taborski-Winkowski. Ćwiczenia greckie. Lwów 1899.

4. *Język polski*, Małecki, Gramatyka jezyka polskiego szkolna. Wydanie 9. Lwów 1903.

Czubek - Zawiliński. Wypisy polskie dla III. klasy. Lwów 1895.

5. *Język niemiecki*, L. German i K. Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla klasy III. Wydanie 1—3. Lwów 1903.
Petelenz, Deutsche Grammatik. Lwów 1903.
6. *Geografia i Historya powszechna*, Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna. Wydanie 6—9. Lwów 1902.
Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszechnych. Część II. Lwów 1894.
Rawer. Dzieje ojczyste. Wydanie 1. i 2. Lwów 1899.
7. *Matematyka*, Brzostowicz, Początki arytmetyki i algebry Część II. wyd. 1 i 2, Sanok 1899.
Geometrya jak w kl. I.
8. *Fizyka*, Kawecki i Tomaszewski. Fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 2. i 3. Kraków 1898.
9. *Historya naturalna*. Wiśniowski, wiadomości z mineralogii.

KLASA IV.

1. *Religia*, Ks. Jougan, Liturgika katolicka. Wydanie 1 i 2. Lwów 1899.
A. Toroński, Liturgika. Wydanie 2. Lwów 1898.
2. *Język łaciński*, Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wydanie 5 - 7. Lwów 1901.
Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy IV. Wydanie 1 i 2. Lwów 1897.
Caesar Comentarii de bello gallico, wydanie St. Bednarskiego.
Ovidius, Wydanie St. Bednarskiego.
3. *Język grecki*, Fiderer, Gramatyka języka greckiego, wydanie 1 i 2. Lwów 1898. Ćwiczenia greckie jak w kl. III.
4. *Język polski*, Małecki Gramatyka języka polskiego szkolna. Wydanie 8. Lwów 1891.
Czubek - Zawiliński, Wypisy polskie dla IV. klasy, Lwów 1900.
5. *Język niemiecki*, L. German i K. Petelenz. Ćwiczenia niemieckie dla klasy IV. Wydanie 1 i 2. Lwów 1896.
Gramatyka jak w klasie III.
6. *Geografia i historya powszechna*, Semkowicz, Opowiadania z dziejów powszech. Część III. Wyd. 1. i 2. Lwów 1899.

Benoni-Majerski. Geografia austr. węgierskiej monarchii. Wydanie 2 i 3. Lwów 1896.

Rawer. Dzieje ojczyste. Lwów 1899. Wyd. 1. 2.

7. *Matematyka*, M. Baraniecki. Początki arytmetyki i algebry. Część III. i IV. Kraków 1895.

Geometrya jak w kl. I.

8. *Fizyka*, Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 2. i 3. Kraków 1902.

KLASA V.

1. *Religia*, Ks. Jeż, Nauka wiary. Kraków 1899.

A. Toroński, Dogmatyka fundamentalna i apologetyka dla klas wyższych. Lwów 1893.

2. *Język łaciński*, Livius, wydanie Zingerle-Majchrowicza ks. I. i XXI.

Ovidius, Wydanie St. Bednarskiego.

Samolewicz - Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wydanie 5—7. Lwów 1901.

3. *Język grecki*, Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta; Wydanie 1. 2. i 3. Lwów 1902.

Homera Iliada część I. ks. I. III. wydanie T. Sołtysika.

Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Lwów 1898.

4. *Język polski*, Próchnicki, Wzory poezyi i prozy. Wyd. 1. 2. Lwów 1900.

5. *Język niemiecki*, Petelenz und Werner, Deutsches Lesebuch für die V. Classe. Wydanie 1. i 2. Lwów 1902.

6. *Historya powszechna*, Zakrzewski, Historya powszechna. Część I. Wydanie 1—4. Kraków 1902.

7. *Matematyka*, Kostecki, Algebra dla wyższych klas.

Mocnik-Maryniak. Geometrya dla wyższych klas. Wydanie 3. 4 i 5. Lwów 1902.

8. *Historya naturalna*, Wiśniowski, Mineralogia i geologia. Lwów 1902.

Rostafiński, Botanika szkolna dla wyższych klas. Kraków 1900.

KLASA VI.

1. *Religia*, Ks. Jougan, Dogmatyka szczegółowa. Lwów 1901. A. Toroński, Dogmatyka szczegółowa dla wyższych klas. Lwów 1895.
2. *Język łaciński*, Sallustius, T. Sołtysika; Bellum Jugurthinum.
   Vergilius, Eichler-Rzepińskiego.
   Cicero, Kornitzer-Sołtysik. Cat. 1.
   Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego Część II. Wydanie 5—7. Lwów 1901.
3. *Język grecki*, Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Wydanie 1. i 2. Lwów 1895.
   Homera Iliada część I. i II. (wydanie jak w klasie V.) Herodot wydanie Terlikowskiego.
   Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Lwów 1892.
4. *Język polski*, Wypisy polskie, Stan. Tarnowskiego i J. Wójcika. Część I. Wydanie 1. i 2. Lwów 1894.
5. *Język niemiecki*, Petelenz-Werner, Deutsches Lesebuch für die VI. Classe. wyd. 1. Lwów 1901.
6. *Historya powszechna*, Zakrzewski, Historya powszechna Część I. Wydanie 1. 2. i 3. Kraków 1899.
   Zakrzewski, Historya powszechna. Część II. Wydanie 1. i 2. Kraków 1897.
7. *Matematyka*, Dziwiński, Zarysy algebry. Wyd. 1. 2. Lwów 1898.
   Mocnik-Maryniak; Geometrya dla wyższych klas. Wyd. 3. 4. i 5. Lwów 1902.
   Logarytmy Kranza.
8. *Historya naturalna*, I. Petelenz, Zoologia dla klas wyższych szkół średnich wydanie 1. i 2. Lwów 1900.

KLASA VII.

1. *Religia*, Ks. Szczeklik, Etyka katolicka. Tarnów 1899. Wapler-Piórko, Nauka chrześcijańsko-katolickiej etyki dla wyższych klas.
2. *Język łaciński*, Cicero. 1.) Nohl. In Verrem; IV. 2.) Rzepiński, Pro Archia; 3.) Bednarski. De imp. Gn. Pomp.; Vergilius jak w kl. VI.

Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wydanie 5—7. Lwów 1901.

3. *Język grecki*, Homera Odyssea, Jezieniecki.
Demostenes, Wotke-Schmidt.
Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta Wyd. 1. 2. i 3. Lwów 1902.
Gramatyka jak w kl. V.

4. *Język polski*, Wypisy polskie, Stanisława Tarnowskiego i J. Wójcika. Część I. Wydanie 1. i 2. Lwów 1894.
Wypisy polskie Stan. Tarnowskiego i Fr. Próchnickiego Część II. Wydanie 1. i 2. Lwów 1896.

5. *Język niemiecki*, Petelenz-Werner, Deutsches Lesebuch für die siebente Classe. Lwów 1893.
Następujące dzieła w wydaniu Graesera aprobowane przez c. k. Radę szkolną krajową: Schiller, Wilhelm Tell i Jungfrau von Orleans; Goethe, Egmont, Hermann und Dorothea.

6. *Geografia i historya powszechna*. W. Zakrzewski, Historya powszechna, cz. III. Kraków 1899.
Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich z nią połączonych. Wydanie 1. 2. i 3. Kraków 1901.

7. *Matematyka*, Dziwiński, Algebra. Wydanie 1. i 2. Lwów 1898.
Mocnik-Maryniak, Geometrya dla wyższych klas. Wydanie 3. 4. i 5. Lwów 1902.
Logarytmy Kranza.

8. *Fizyka*, Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas szkół średnich. Wyd. 1. i 2. Kraków 1899.
Tomaszewski, Chemia. Wydanie 2. i 3.

9. *Propedeutyka filozofii*. Kozłowski, Logika elementarna. Lwów 1891.

KLASA VIII.

1. *Religia*, Ks. Jougan, Historya kościoła katolickiego. Wyd. 1. i 2. Lwów 1900.
Wapler-Stefanowicz, Historya chrześcijańsko-katolickiej cerkwi.

2. *Język łaciński,* Librewski-Dolnicki, Horatius.
Weidner-Staromiejski, Tacitus.
Samolewicz, Gramatyka języka łacińskiego. Wydanie 5—7. Lwów 1901.
3. *Język grecki*, Christ-Lewicki, Plato: Apologia, Crito.
Schubert, Sofokles Edyp Kolonejski.
Homera Odyssea jak w klasie VII.
Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Lwów 1892.
4. *Język polski*, Wypisy polskie Stan. Tarnowskiego i Fr. Próchnickiego. Część II. Wyd. 1. i 2. Lwów 1894.
5. *Język niemiecki*, Petelenz-Werner, Deutsches Lesebuch für die achte Classe. Lwów 1894.
Następujące dzieła w wydaniu Graesera, aprobowane przez c. k. Radę szkolną krajową: Goethe, Iphigenie; Schiller, Wallensteins Tod; Körner, Zriny; G. Freytag, Die Journalisten.
6. *Geografia i historya powszechna*, Głąbiński-Finkel, Historya i statystyka austr. węgier. monarchii. Lwów 1897.
Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich z nią połączonych. Wyd. 1. 2. i 3. Kraków 1901.
7. *Matematyka*, Baraniecki, Algebra. Kraków 1892.
Mocnik-Maryniak, Geometrya dla wyższych klas. Wydanie 3. 4. i 5. Lwów 1902.
Logarytmy Kranza.
8. *Fizyka*, Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas szkół średnich. Kraków 1899.
9. *Propedeutyka filozfii,* Lindner-Kulczyński, Wykład psychologii. Kraków 1895.

IV.

Tematy do wypracowań piśmiennych.

a) Z języka polskiego.

Kl. V.

1.) Garstka najpiękniejszych moich wrażeń i wspomnień z ostatnich wakacyi. (Urywki z dzienniczka) (dom.) 2.) Obraz młodzieży szkolnej w czasie przerwy między godzinami. (szk.)

3.) Przyjemności i przykrości jesieni. (dom.) 4.) Dzień Zaduszny w Stryju. (Święto pojednania dla Izraelitów.) (dom.) 5.) Tryb życia i zwyczaje na dworze soplicowskim. (szk.) 6.) Akcya powieściowa i jej zawikłanie w pierwszych sześciu księgach „Pana Tadeusza". (dom.) 7.) Charakterystyka Cyrusa. (szk.) 8.) Wina i skrucha Litawora. (szk.) 9.) Typy ludowe w Wiesławie. (dom.) 10.) Myt o Niobie. (sz.) 11.) Obraz budzącej się przyrody ze snu zimowego. (dom.) 12.) Płut i Ryków, dwa typy Rosyan w „Panu Tadeuszu". (dom.) 13.) Burza w lecie. Opis. (dom.) 14.) Papkin w poselstwie u Rejenta. (szk.)

Kl. VI.

1.) Rzeka obrazem życia ludzkiego. (dom.) 2.) Wychowanie młodzieży w Polsce w wieku XVI. (Na podstawie „Zwierciadła" Reya) (szk.) 3.) Charakterystyka Skrzetuskiego w powieści Sienkiewicza „Ogniem i mieczem". (dom.) 4.) Znaczenie skóry dla organizmu ludzkiego. (szk.) 5.) „Dworzanin" Górnickiego a Reya „Żywot człowieka poczciwego". (dom.) 6.) Autenor i Aleksander z „Odprawy posłów greckich" Kochanowskiego. (Charakterystyka porównawcza i wzajemny stosunek.) (dom.) 7.) Charakterystyka Metellusa. (Na pod. Bellum Jugurthinum.) (szk.) 8.) Bohaterska śmierć Herburta pod Sokalem. (Podług wiersza Szarzyńskiego „Pieśń o Fridruszu".) (szk.) 9.) Oblężenie Pskowa. (Na pod. Heidensteina „Pamiętnika wojny moskiewskiej".) (dom.) 10.) Jakie wady i zdrożności wytyka Starowolski społeczeństwu polskiemu w utworze „Lament utrapionej matki Polski konającej". (szk.) 11.) Znaczenie owadów w gospodarstwie przyrody. (dom.) 12.) Stan oświaty w Polsce za panowania Sasów. (szk.) 13.) Wewnętrzna polityka Kazimierza Wielkiego (dom.) 14.) Pan Podstoli jako typ idealnego ziemianina (szk.)

Kl. VII.

1.) Lipa jako towarzysz w życiu człowieka (dom.) 2.) Zapatrywania i dążności stronnictwa patryotycznego w czasie sejmu czteroletniego. (Na pod. komedyi „Powrót posła".) (dom.) 3.) Charakterystyka Barbary Radziwiłłówny w tragedyi Felin-

skiego pod tym samym tytułem. (szk.) 4.) Jaki wpływ wywarły wrażenia młodości na rozwój talentu Brodzińskiego. (dom.) 5.) Świat fantastyczny w „Balladach“ Mickiewicza (szk.) 6.) Oda do młodości jako hasło postępu duchowego. (szk.) 7.) Wpływ Halbana na Konrada Wallenroda (dom.) 8.) Mickiewicz na emigracyi (szk.) 9.) Laokoon w poezyi Wergiłego a w rzeźbie (dom.) 10.) Obraz stepu ukraińskiego. (Na podst. „Maryi“ Małczewskiego.) (szk.)

Kl. VIII.

1.) Rozwój epopei polskiej (dom.) 2.) Drobna szlachta w „Kollokacyi“ Korzeniowskiego (dom.) 3.) Uzasadnić zdanie Horacego: „Nil mortalibus ardui est“: (szk.) 4.) Pogląd na rozwój polskiej satyry. (dom.) 5.) Charakterystyka Irydiona. (szk.) 6.) Tragiczność roli hr. Henryka w „Nieboskiej komedyi“: (szk.) 7.) Znaczenie historyczne morza Śródziemnego (dom.) 8.) Elektryczność w usługach ludzkości. (szk.)

b) Z języka ruskiego.

Kl. V.

1.) Опис села або міста, де я вакациї перебув (шк.) 2.) Оповісти про спір Ахіля з Аґамемноном — на основі I. кн. Іліяди руск. лектури (дом.) 3.) Стріча Одиссея з Навзікаєю — на основі VI. кн. Одиссеї — руск. лектури. (шк.) 4.) Орися — ідиля Куліша в порівнаню з VI. кн. Одиссеї. (дом.) 5.) Богатий Марко — зміст сеї народної леґенди (шк.) 6.) „Косове поле“ — подати зміст сеї сербскої епопеї (дом.) 7.) Що оповідає і показує Верґіль Дантому — на основі перших трох пісень твору: „Божественна комедия“ Дантого (шк.) 8.) Оповісти зміст народної леґенди: „Про черця, що жив 300 літ“ (шк.) 9.) Як княгиня — кобзар освободила свого мужа із турецкої неволї (дом.) 10.) Жите то подорож — паралеля (шк.) 11.) Як Плюто уводить Прозерпіну до ада — на основі лат. лектури з Овідия (дом.) 12.) „Москалева криниця“ — зміст і провідна гадка (шк.) 13.) О скілко з'образене Гери в I. кн. Іліяди знаходить узасаднене в різьбі Гери — Ludowisi (дом.) 14.) „Ластівка костомарова“ — зміст сеї народної леґенди. (шк.)

Kl. VI.

1.) Відомости суть найбільшим богатством (шк.) 2.) Значіне коляд в „Устній словесности (дом.) 3.) Accipere quam facere praestat iniuriam — узасаднити сю сентенцию (шк.) 4.) Етичне значіне думи. „Про вдову і еї синів“ (дом.) 5.) Подати історичну основу думи: „Про козака Байду“ (шк.) 6.) Як народний кобзар оповідае про утечу Самійля Кішки із турецкої неволї (дом.) 7.) Коли і чому е милою згадка на перебуті труди (шк.) 8.) Гадки при погляді на засїяне поле в порівнаню з молодечим житем чоловіка (шк.) 9.) Характеристика Наталки і Петра в „Наталцї Полтавцї“ Котляревского (дом.) 10.) Дїяльність славяньских апостолів Кирила і Методия і еї наслїдки для славяньского сьвіта (шк.) 11.) Релїґійний настрій в повістях Квітки. „Маруся“ і „Перекотиполе“ (дом.) 12.) Узасаднити правду, що містить ся в народній пословици: „Пізнай себе, буде з тебе“ (шк.) 13.) Битва під Термопілями — на основі грецкої лектури із Геродота (дом.) 14.) Що оповідае Еней в гостині у Дідони „про збурене Трої“ — на основі лат. лектури з Верґілїя. (шк.)

Kl. VII.

1.) Порівнати римску історию з люцким віком. 2.) Aut prodesse volunt aut delectari poëtae (дом.) 3.) Значіне Маркіяна Шашкевича для Галичини (шк.) 4.) Хід гадок в I. олїнтійскій бесїдї (дом.) 5.) Характеристика Назара і Галї в драмі Шевченка: „Назар Стодоля“ (шк.) 6.) Чи справедливою е засада: „De mortuis nil nisi bene“ і як еї понимати належить (шк.) 7.) Розвестись над основною ідеею в поемі Шевченка „Неофіти“ (дом.) 8.) Imperare sibi maximum imperium est (шк.) 9.) Надто велика свобода кінчаесь надто великою неволою (дом.) 10.) Характеристика рибалки Панаія — на основі оповіданя Нечуя: „Гориселавска ніч“.

Kl. VIII.

1.) Вплив лїтератури на житя і на вартіст народів (шк.) 2.) Рух лїтературний на Українї по поворотї Шевченка із неволї (дом.) 3.) Характеристика Гальшки — на основі драми Огоновского „Гальшка Острожска“ (шк.) 4.) „Непримирена“ — ха-

рактеристика учительки на основі повісти Кониського (дом.) 5.) Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci (шк.) 6.) Куліш — его значіне для украïньскоï лïтератури (шк.) 7.) Хто е образованим чоловіком.

c) Z języka niemieckiego.

Kl. V

1.) Meine letzten Ferien (Briefform.) (dom.) 2.) Die Einkünfte der ägyptischen Könige (szk.) 3.) Herkules und seine zwölf Arbeiten (dom.) 4.) Die Schlacht bei Kunaxa und der Charakter der Griechen. (Nach dem Schulunterrichte.) (szk.) 5.) Das delphische Orakel und seine Bedeutung bei den Hellenen. (dom.) 6.) Inhalt und Grundidee des Gedichtes v. Goethe „Der Zauberlehrling“ (szk.) 7.) Die Prachtbauten in Athen (dom.) 8.) Das religiöse Leben der Griechen (szk.) 9.) Liebe und Freundschaft überwindet alles. Nach dem Gedichte: „Die Bürgschaft“ (dom.) 10.) Hektors Tod. Nach der Lektüre. (szk.) 11.) Die Macht des Gebetes. (Auf Grund der Lektüre) (dom.) 12.) Geschichte der römischen Katakomben (szk.) 13.) Die Grundzüge des altrömischen Hauses (dom.) 14.) Gedankengang des Gedichtes von Schiller: „Die Kraniche des Ibykus“ (szk.)

Kl. VI.

1.) Alter und Ursprung der Poesie und der Prosa (szk.) 2.) Die Lage und Umgebung der Stadt Stryj. (dom.) 3.) Menelaus und seine Burg in Sparta (szk.) 4.) Die Götterversammlung im Olymp zum Zwecke der Beratung über Achilleus. (dom.) 5.) Inhalt vom V. Gesange des Gedichtes v. Fr. Hebbel: „Mutter und Kind“ (szk.) 6.) Welche Mittel verhalfen dem Reineke zum Siege über seine Gegner (dom.) 7.) Der Verlauf des I. Kreuzzuges auf Grund des Gedichtes v. T. Tasso: „Das befreite Jerusalem“ 8.) Kurzer Inhalt der Novelle von A. v. Arnim: „Der tolle Invalide“ (szk.) 9.) Charakteristik und Bedeutung des Märchens. (dom.) 10.) Die Vorgeschichte zum Lustspiele: „Minna von Barnhelm“ (szk.) 11.) Über die kontrastierenden Charaktere in Lessings: „Minna von Barnhelm“ (dom.)

12.) Eine kurze Disposition des Lustspiels: „Minna von Barnhelm.“ (szk.) 13.) Rudolf von Habsburg als Christ und Ritter. Auf Grund des Gedichtes von Schiller: „Der Graf von Habsburg“: (dom.) 14.) Inhalt und Erklärung des Gedichtes von Schiller: „Pegasus im Joche“: (szk.)

Kl. VII.

1.) Die Weltlage zur Zeit des ersten Auftretens der Germanen in der Geschichte. 2.) Siegfried auf dem Hofe zu Worms (szk.) 3.) Durch welche Gründe sucht Gertrud Stauffacher zum Handeln zu bewegen? 4.) Gedankengang der Ode „Die beiden Musen“: (szk.) 5.) Die Bedeutung der Meere für die Kultur. 6.) Die Mutter in Goethes Hermann und Dorothea (eine Charakteristik). 7.) Hüons Abenteuer bis zu seiner Ankunft in Bagdad (szk.) 8.) Lenore von Bürger und Ucieczka von Mickiewicz (eine Parallele.)

Kl. VIII.

1.) Es ist das Sprichwort: „Hochmut kommt vor dem Falle“ zu erklären und zu begründen (dom.) 2.) Die Entwickelung der menschlichen Kultur nach dem Gedichte von Schiller: „Das Eleusische Fest“: (szk.) 3.) Inwiefern hängt die romantische Poesie mit der Dichtung der Genieperiode zusammen. (dom.) 4.) Iphigeniens Charakter und ihr Einfluß auf die barbarischen Taurier. (Nach dem Drama: Iphigenie auf Tauris) (szk.) 5.) Es sind die Schlußworte der Faustdichtung von Goethe: „Das ist der Weisheit letzter Schluß: Nur der verdient sich Freiheit und das Leben, der täglich sie erobern muß“ zu erklären und zu begründen. (dom.) 6.) Über die verschiedenen literarischen Richtungen in Goethes Werken. (dom.) 7.) Leonidas und Niklas Zriny. (szk.) 8.) Über die Berechtigung des Schicksals in der dramatischen Poesie. (dom.)

V.

Egzamin dojrzałości.

A) Tematy do piśmiennego egzaminu:

1. **Z języka polskiego:**
   Wyprawa Xerxesa przeciw Grecyi, a Napoleona wyprawa na Moskwę.
2. **Z języka ruskiego:**
   Атени, Рим, Єрусалим — їх значіне в цивилїзацийних дїях людкости.
3. **Z języka niemieckiego:**
   Die Vaterlandsliebe in der Poesie.
4. **Z języka łacińskiego na język polski:**
   Tac. Ann. XV, 38.
5. **Z języka polskiego na język łaciński:**
   Przełożyć na język łaciński ustęp ułożony na podstawie lektury Tacyta.
6. **Z języka greckiego:**
   Plat. Phaedon cap. XIV—XV.
7. **Z Matematyki:**
   I. Czwarty wyraz rozwinięcia $(\sqrt[5]{x^2} + \sqrt[3]{y^2})^8$ według wzoru Newtona wynosi 12600, $x^2 + y^2 = 34$; obliczyć x i y.
   II. Pierwiastki równania $2 \operatorname{tg} x + 3 \cot x = 5$ wyznaczają szerokości geograficzne 2 miejsc. Obliczyć powierzchnię pasa sferycznego zawartego między równoleżnikami tych miejsc. (R=6377·4 km.)
   III. Z punktu M (2, 3) wykreślić do paraboli $y^2=3x$ styczne i obliczyć odległość tego punktu od cięciwy styczności.

B) Egzamin ustny.

Do ustnego egzaminu dojrzałości zgłosiło się:

a) uczniów publicznych . .	26
b) eksternistów	1
Razem . .	27

Z tych przyznano

a) uczniom publicznym:

świadectwo dojrzałości z odznaczeniem .	3
świadectwo dojrzałości	22
pozwolenie powtórzenia egzaminu z jednego przedmiotu	1
b) eksternistom:	
świadectwo dojrzałości	1
Razem . .	27

C) WYKAZ ABITURYENTÓW.

L. p.	Imię i nazwisko	Religia	wiek	Uczęszczało do gim. lat	uzyskał świadectwo	przyszły zawód
1.	Becher Jonasz	mojż.	16. lutego 1885	8	dojrzałości	prawo
2.	Benczer Mojżesz	mojż.	17. stycznia 1883	8	dojrzałości	prawo
3.	Blatkiewicz Karol	rz. kat.	6. sierpnia 1883	8	dojrzałości	prawo
4.	Bohaczewski Konstantyn	gr. kat.	17. czerwca 1884	8	dojrzałości	teologia
5.	Buczowski Alojzy	rz. kat.	18. czerwca 1883	10	dojrzałości	prawo
6.	Chrzanowski Stefan	rz. kat.	25. lipca 1885	8	dojrzałości	akad. wojskowa
7.	Duffek Władysław	rz. kat.	23. marca 1882	9	dojrzałości	teologia
8.	Ettinger Leibisch	mojż.	21. maja 1883	9	dojrzałości	technika
9.	Herzig Hersz	mojż.	8. grudnia 1884	8	dojrzałości	prawo
10.	Kandiak Emilian	gr. kat.	25. lipca 1883	9	dojrzałości	teologia
11.	Kuchta Andrzej	gr. kat.	12. grudnia 1877	10	dojrzałości	teologia
12.	Łazurko Piotr	gr. kat.	15. czerwca 1882	9	dojrzałości	teologia
13.	Matkowski Zygmunt	rz. kat.	22. czerwca 1885	8	dojrz. z odzn.	prawo
14.	Mosingiewicz Michał	rz. kat.	24. wrześn. 1883	8	dojrzałości	technika
15.	Mussykiewicz Jan	gr. kat.	19. wrześn. 1881	10	dojrzałości	teologia
16.	Neuhoff Jan	rz. kat.	18. wrześn. 1884	8	dojrz. z odzn.	prawo
17.	Ostachowicz Stanisław	rz. kat.	15. czerwca 1881	9	dojrzałości	teologia
18.	Sawicki Ludwik	gr. kat.	3. marca 1881	11	dojrzałości	teologia
19.	Sitnikiewicz Jan	rz. kat.	11. marca 1883	8	dojrzałości	teologia
20.	Szymin Włodzimierz	gr. kat.	28. stycznia 1883	8	dojrzałości	teologia
21.	Szmatera Stefan	gr. kat.	8. grudnia 1883	10	dojrzałości	technika
22.	Szpotowicz Czesław	rz. kat.	20. lipca 1884	8	dojrz. z odzn.	technika
23.	Tyszbyr Jan	gr. kat.	6. sierpnia 1882	9	dojrzałości	teologia
24.	Wachnianin Bogdan	gr. kat.	16. paźdz. 1883	9	dojrzałości	akad. górn.
25.	Weigel Rudolf	rz. kat.	2. wrześn. 1883	8	dojrzałości	filozofia
26.	Lauterbach Mojżesz (ekst.)	mojż.	9. paźdz. 1881	8	dojrzałości	prawo

VI.

Zbiory naukowe.

A) Biblioteka nauczycielska.

W bibliotece nauczycielskiej było poprzedniego roku 1908 dzieł w 3996 tomach, obecnie jest 1958 dzieł w 4038 tomach.

Kart geograficznych jest 90, globusów 2; 1 teluryum; 40 obrazów Langla; 50 obrazów Leutemanna; 12 Kirchhoffa; 5 Umlaufta; 56 tablic i 8 albumów archeologicznych tudzież 34 odlewów gipsowych.

W darze otrzymał zakład następujące dzieła:

1.) Od Akademii umiejętności w Krakowie wszystkie wydawnictwa naukowe.

2.) Od c. k. Rady szkolnej krajowej: Sprawozdanie za rok 1902.

3.) Od Wydziału krajowego we Lwowie: Sprawozdanie z czynności Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych.

4.) Od Towarzystwa nauczycieli szkół wyższych wydane jego nakładem książki szkolne.

Jan Tralka
zawiadowca biblioteki.

B) Biblioteka uczniów.

a)	Dzieł polskich znajduje się w bibl. ogółem	1033	w	1815 tom.
b)	„ niemieckich „ „ „ „	714	„	808 „
c)	„ ruskich „ „ „ „	497	„	515 „
	Razem	2244	w	3138 tom

W ciągu roku korzystało z biblioteki 277 uczniów w dziale dzieł polskich i przeczytało 1090 tomów; 172 uczniów w dziale dzieł niemieckich, którzy przeczytali 597 tomów.

Fr. Walczak i J. Trojnar.
zawiadowcy bibl. dla uczniów.

C) Gabinet nauk przyrodniczych.

Z końcem roku szkolnego 1902/903 posiadał zakład:

1)	okazów zoologicznych . . .	319
2)	" botanicznych	44
3)	" mineralogicznych . . .	508
4)	" szkieletów	12

5) Zbiór owadów brazylijskich i tutejszych.

6) Tablice ścienne Schreibera w liczbie 39, Leutemanna 64, A. Lehmanna 24, Geringa i Schmidta 17, Schuhmanna 24, Engländera 12, Dr. Pfurtschellera 10.

J. Wachnianin,
zawiadowca.

D) Gabinet fizykalny

liczy obecnie 453 numerów.

W roku 1903 przybyło 14 numerów a mianowicie: 1.) Model do odczytywania wychyleń metodą Poggendorffa. 2.) Dwa naczynia kalibrowane. 3.) Przyrząd do składania sił równoległych. 4.) Skoczek chiński. 5.) Wahadło podwójne do wyjaśnienia resonancyi. 6.) Regulator. 7.) Przyrząd do osi wolnych. 8.) Dynamometr. 9.) Camera lucida. 10.) Przyrząd do okazania influencyi elektrycznej. 11.) Elektromagnes do okazania zachowania się ciał diamagnetycznych i paramagnetycznych.

Michał Hrycak,
zawiadowca gabinetu fizykalnego.

VII.

Ważniejsze rozporządzenia władz szkolnych w roku szk. 1902/1903.

1.) C. k. Rada szk. kr. zawiadamia okólnikiem z dnia 5. czerwca 1902 L. 12823, że wedle rozp. c. k. Namiestnictwa z dnia 7. maja 1902 L. 84743 przedmioty, sprowadzane z zagranicy, a nie stanowiące rekwizytów inwentarskich, nie są wolne od cła.

2.) C. k. Rada szkolna krajowa ogłasza okólnikiem z dnia 18. grudnia 1902 L. 24628 reskrypt c. k. Ministerstwa wyzn. i ośw. z dnia 29. lipca 1902 L. 24180 w sprawie zwalczania gruźlicy:

3.) C. k. Namiestnictwo ogłasza okólnikiem z dnia 27. marca 1903 L. 1651 reskrypt c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 13. marca 1903 L. 1651 w sprawie regulaminu o wydawaniu legitymacyi kolejowych.

VIII.

WYKAZ STATYSTYCZNY.

	W KLASIE														Razem
	I			II			III		IV		V	VI	VII	VIII	
	a	b	c	a	b	c	a	b	a	b					
1. Liczba uczniów.															
Z końcem r. szkol. 1901/2 było	$\overset{1}{49}$	44	48	59	57	—	$\overset{1}{54}$	$\overset{1}{51}$	35	37	44	31	34	25	$\overset{3}{568}$
Z pocz. r. szkol. 1902/3 przyjęto	59	55	$\overset{1}{39}$	$\overset{1}{55}$	57	34	$\overset{1}{56}$	56	52	49	49	43	35	27	$\overset{3}{666}$
W ciągu roku przybyło . .	1	—	1	1	—	1	2	1	—	3	2	1	—	—	13
Przyjęto więc razem . . .	60	55	$\overset{1}{40}$	56	57	35	$\overset{1}{58}$	57	52	52	51	44	35	27	$\overset{3}{679}$
Z wpisanych przybyło:															
a) z zakład. obcych z promocyą	54	49	32	6	—	5	3	1	2	3	4	1	2	—	162
b) „ „ repetentów .	1	—	1	2	—	1	2	—	1	1	—	2	1	—	12
c) tutejszych z promocyą . .	—	—	-	46	48	26	50	42	47	35	44	39	31	27	435
d) „ repetentów . .	5	6	7	2	9	3	3	14	2	13	3	2	1	—	70
W ciągu roku opuściło zakład	7	9	4	2	3	2	4	6	4	14	8	3	4	1	71
Liczba ucz. z końc. r. sz. 1902/3	53	46	36	54	54	33	54	51	48	38	43	41	31	26	608
2. Było rodem:															
ze Stryja	14	11	10	14	17	8	9	12	11	15	15	13	6	5	160
z innych miejscowości w Galicyi	38	35	25	39	37	24	44	39	35	23	26	28	24	20	437
z innych krajów koronnych .	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	1	1	5
z zagranicy	1	—	1	—	—	1	1	—	1	—	1	—	—	—	6
Razem . .	53	46	36	54	54	33	54	51	48	38	43	41	31	26	608
3. Według miejsca pobytu rodziców:															
Miejscowych	23	21	17	33	32	16	25	31	22	24	24	25	10	15	318
Zamiejscowych	30	25	19	21	22	17	29	20	26	14	19	16	21	11	290
Razem . .	53	46	36	54	54	33	54	51	48	38	43	41	31	26	608

	W KLASIE														Razem
	I			II			III		IV		V	VI	VII	VIII	
	a	b	c	a	b	c	a	b	a	b					
4. Według narodowości było:															
Polaków	51	22	28	40	43	23	28	40	29	25	38	29	25	16	432
Rusinów	—	24	7	14	9	10	26	9	16	13	10	12	5	10	165
Niemców	2	—	1	—	2	—	—	2	3	—	—	—	1	—	11
Razem . .	53	46	36	54	54	33	54	51	48	38	43	41	31	26	608
5. Według wyznania było:															
Religii rz. kat. . . .	42	7	13	38	22	13	23	13	24	9	19	14	10	11	258
Religii greck. kat. . .	—	24	7	14	9	10	26	9	16	13	10	12	5	10	165
Wyznania ewang. . .	1	—	1	—	2	—	1	1	4	—	1	—	—	—	11
Menonitów . . .	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	3
Wyznania mojżesz. . .	9	15	15	2	21	10	4	27	4	16	13	15	15	5	171
Razem . .	53	46	36	54	54	33	54	51	48	38	43	41	32	26	608
6. Według wieku:															
11 lat	14	13	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30
12 »	19	11	13	18	11	2	—	—	—	—	—	—	—	—	74
13 »	11	10	9	17	22	8	12	8	—	—	—	—	—	—	97
14 »	5	5	5	8	11	9	10	7	7	4	—	—	—	—	61
15 »	4	5	4	8	3	8	13	6	17	12	11	—	—	—	91
16 »	—	2	2	3	4	5	17	8	11	6	15	11	—	—	84
17 »	—	—	—	—	3	1	1	15	7	7	11	11	7	—	63
18 »	—	—	—	—	—	—	1	3	4	4	4	7	10	3	36
19 »	—	—	—	—	—	—	—	1	2	8	1	4	6	5	22
20 »	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	1	6	6	10	27
nad 20 lat . . .	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2	2	8	13
Razem . .	53	46	86	54	54	33	54	51	48	38	48	41	31	26	608

	W klasie I a	I b	I c	II a	II b	II c	III a	III b	IV a	IV b	V	VI	VII	VIII	Razem
7. Według stanu rodziców:															
Nauczycieli szkół średnich .	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	2	5
» » ludowych .	1	2	—	3	2	1	3	—	4	1	1	—	—	—	18
Księży ruskich . . .	—	4	2	3	3	1	4	—	—	1	3	2	3	1	27
Wojskowych . . .	—	—	1	1	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	5
Lekarzy	—	—	—	—	—	—	2	—	3	—	1	—	1	—	7
Urzędników państwowych .	7	4	2	10	1	—	9	3	5	2	2	3	4	5	57
» autonomicznych .	2	—	—	6	1	—	1	1	2	—	1	—	—	—	14
» kolejowych . .	3	3	8	2	1	—	—	—	2	—	—	3	2	—	24
» prywatnych . .	5	4	2	4	4	1	2	1	3	1	1	1	3	1	33
Adwokatów . . .	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Właścic. większych posiadłości .	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	2	1	9
» realności . . .	1	—	1	—	1	—	—	3	1	1	4	—	—	—	12
Dzierżawców . . .	1	—	—	—	2	—	1	1	—	—	—	—	2	1	8
Rolników	2	7	3	4	2	5	13	7	8	6	2	6	—	—	65
Przemysłowców . . .	9	9	10	13	10	10	1	21	3	14	11	12	8	3	134
Rękodzielników . . .	11	4	5	—	8	5	6	5	6	5	3	4	3	2	67
Sług. robotników i t. p. . .	—	1	1	2	10	6	7	5	2	1	4	1	2	4	46
Szynkarzy . . .	1	1	—	—	1	1	—	2	1	—	1	—	—	—	8
Sierót	7	7	1	4	6	2	5	—	8	6	8	8	—	6	68
Razem . .	53	46	86	54	54	33	54	51	48	38	48	41	31	26	608

8. Wynik klasyfikacyi:

	W KLASIE														Razem
	I			II			III		IV		V	VI	VII	VIII	
	a	b	c	a	b	c	a	b	a	b					
a) Z końc. szk. 1902/3 otrzymało:															
Stopień celujący . . .	6	7	—	12	1	3	6	2	6	1	2	2	3	4	55
» pierwszy . .	40	31	25	31	37	22	40	36	32	23	30	35	23	22	427
» drugi . . .	2	3	6	4	9	1	5	7	6	9	4	2	2	—	60
» trzeci . . .	3	2	2	3	3	1	2	3	2	—	—	—	1	—	22
Przeznacz. do egz. poprawczego	2	3	3	4	4	6	1	3	2	5	6	2	2	—	48
» » » uzupełniając.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Razem . .	53	46	36	54	54	33	54	51	48	38	43	41	31	26	608
b) Uzupełn. klasyf. z r. 1901/2															
Do egz. poprawczego przeznacz.	2	7	3	6	2	—	11	9	5	3	5	2	4	—	59
Egzamin zdało . . .	2	7	3	6	1	—	11	9	4	3	3	2	4	—	55
Według tego otrzym. w r. 1901/2															
Stopień celujący . . .	7	3	1	4	4	—	1	—	—	3	1	3	3	2	32
» pierwszy . .	37	34	42	47	45	—	37	44	24	25	40	27	26	23	451
» drugi . . .	2	3	3	2	7	—	8	5	9	4	2	1	5	—	51
» trzeci . . .	3	4	2	6	1	—	8	2	2	5	1	—	—	—	34
Razem . .	49	44	48	59	57	—	54	51	35	37	44	31	34	25	568

	W	K	L	A	S	I	E								Razem
	I			II			III		IV		V	VI	VII	VIII	
	a	b	c	a	b	c	a	b	a	b					
9. Opłata szk. w r. 1903.															
Opłatę szk. złoż. w I. półr.	28	37	25	7	16	11	7	23	17	23	11	18	14	5	242
» » » » II. »	15	16	13	10	19	13	22	17	20	18	16	11	13	8	206
Uwoln. było od opłat. szk.															
w I. półroczu . .	25	16	10	49	41	24	51	34	35	29	40	26	21	22	423
w II. » . . .	38	30	26	44	35	20	33	34	28	20	27	30	18	23	416
Opłata szkol. wynosiła:															
w I. półroczu koron .	840	1110	750	210	480	330	210	690	510	690	380	540	420	150	7260
w II. » » .	450	460	390	300	570	390	660	510	600	540	480	330	390	90	6180
Od prywatystów . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150
Razem . .	1290	1590	1140	510	1058	720	870	1200	1110	1230	810	870	810	240	13590
Z taks wstęp. wpłynęło .	222·60	210	121·80	29·40	8·40	12·60	8·40	8·40	16·80	16·80	16·80	17	12·60	--	701·60
Z datków na środki nauk.	118	114	78	112	114	70	116	114	104	104	102	88	70	54	1358·—
Za duplikaty świadectw	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12.—
Razem . .	340·60	324	199·80	141·40	122·40	82·60	124·40	122·40	120·80	120·80	118·80	105	82·60	54·—	207160

	W K L A S I E														
	I			II			III		IV		V	VI	VII	VIII	Razem
	a	b	c	a	b	c	a	b	a	b					
10. Frek. na przedm. nadob.															
Hist. kraju rodz. w I. półr.	—	—	—	—	—	—	58	57	52	52	—	—	35	27	281
„ „ „ „ II. „	—	—	—	—	—	—	54	51	48	38	—	—	31	—	222
Kaligrafia w I. półr.	21	19	21	21	22	14	—	—	—	—	—	—	—	—	118
„ „ II. „	21	14	16	21	21	14	—	—	—	—	—	—	—	—	107
Gimnast. w I. półr.	33	31	27	36	41	12	27	27	18	17	12	12	—	—	288
„ „ II „	27	32	25	31	40	10	25	32	13	17	13	9	—	—	274
Śpiew w I. półr.	8	8	8	19	5	6	9	14	9	2	8	6	—	3	105
„ „ II. „	8	9	6	12	5	5	7	9	9	2	8	6	—	3	90
Rysunki w I. półr.	13	8	11	19	16	6	8	6	9	5	2	5	1	—	109
„ „ II. „	11	8	9	19	14	6	8	5	9	5	2	5	1	—	102
11. Stypendya pobierali:															
Liczba stypendystów	—	—	—	1	—	—	—	—	3	—	1	1	1	2	9
Ogólna kwota stypend. kor.	—	—	—	400	—	—	—	—	440	—	300	815	372	815	2642

IX.

Wychowanie młodzieży.

I. BURSY.

W r. 1898. w setną rocznicę urodzin Adama Mickiewicza, największego wieszcza i najlepszego syna Ojczyzny, powzięto zamiar podczas uroczystego obchodu w Stryju uczcić pamięć tej wzniosłej chwili założeniem bursy dla młodzieży polskiej. W tym celu zawiązało się Towarzystwo Bursy imienia Adama Mickiewicza, które na mocy statutów, zatwierdzonych reskryptem c. k. Namiestnictwa z dnia 11. czerwca 1898. L. 48959, zajęło się gromadzeniem potrzebnych funduszów i urzeczywistnieniem powziętego zamiaru. Na gruncie, darowanym wspaniałomyślnie przez tutejszą gminę, rozpoczęto dnia 5. maja 1901 r. według planu, wykonanego przez architektę lwowskiego, Dyonizego Krzyczkowskiego, budowę bursy, którą oddano dnia 10. września 1902 r. do użytku i umieszczono w niej 37 wychowanków pod opieką profesora gimnazyalnego.

Aktu poświęcenia dokonał osobiście dnia 3. maja 1903 r. Jego Ekscelencya Najprzewielebniejszy Arcypasterz dyecezyi lwowskiej ks. Józef Bilczewski w otoczeniu dostojnych uczestników i świadków uroczystości Ks. Prałata dra. Zygmunta Lenkiewicza, JE Prezydenta trybunału Aleksandra Mniszek Tchórznickiego, Radców szkolnych Emanuela Dworskiego i Dr. Ludomiła Germana, reprezentantów wszystkich tutejszych władz urzędowych, wojskowych i autonomicznych przy wielkim udziale publiczności.

Po poświęceniu Najprzewielebniejszy Arcypasterz przemówił z trybuny, umieszczonej przed bursą w te słowa:

„Jeżeli Pan nie zbuduje domu,
daremnie nad nim robotnik pracuje“:

„Zacznę słowa moje od złożenia podziękowania serdecznego tym wszystkim, którzy się przyczynili do tego, że młodzież polska tutejsza ma dom, w którym znajduje opiekę i wychowanie.

W pierwszym rzędzie temu, który był duszą całego przedsiębiorstwa, który łożył na to swój trud, pracę, zabiegi i nie

spoczął, dopóki tego zbożnego dzieła do skutku nie doprowadził, to jest zacnemu Dyrektorowi tutejszego gimnazyum serdeczną moją wyrażam podziękę.

Serdeczną podziękę składam też miastu, które odstąpiło bezinteresownie grunt pod budowę bursy, i wszystkim ofiarodawcom i dobrodziejom tej instytucyi.

Jeżeli zgromadziliśmy się tu, jeżeli, młodzi przyjaciele moi, widzicie tu mężów wysokich dostojeństwem i zasługą, jeżeli widzicie licznie zebrane obywatelstwo okoliczne i rzesze ludu, to zgromadziła nas troska o was, o waszą przyszłość. W kilku słowach chcę wam przypomnieć obowiązki i dać drogowskaz na życie całe, którego się trzymając, nie zabłądzicie na manowce.

Miejcie moi młodzi przyjaciele, ideał w życiu, stawiajcie ten ideał wysoko, starajcie się go nie zagubić w uciążliwej drodze żywota. Miejcie ideał! Cóż to jest ideał? Ideał jestto wzór wszelkiej doskonałości, na który się zapatrując, staramy się do tej doskonałości czyli ideału zbliżyć; dlatego też trzeba mieć oko na ten wzór wytężone, bacznie się weń wpatrywać.

Miejcie najpierw ideał religijny, znaczy to, miejcie przedewszystkiem Boga w sercu.

Bóg — imię to jest odpowiedzią na cztery pytania waszej gramatyki, odpowiedzią na problem życia waszego. Jest ono odpowiedzią najpierw na pytanie unde? — skąd? Skąd jesteśmy, skąd pochodzimy? Z Boga nasz początek — od niego nasze pochodzenie. Jest odpowiedzią następnie na pytanie ubi? — gdzie jesteśmy? Jesteśmy w Bogu — w Bogu żyjemy, w Bogu się poruszamy. Jest odpowiedzią na pytanie quo? dokąd idziemy? Do Boga idziemy, Bóg jest celem naszego żywota. Qua? jaką drogą? Drogą, którą nam Bóg wskazał i ułatwił przez święte sakramenta.

A więc z Boga jesteśmy i w Bogu żyjemy, do Boga dążymy drogą, którą nam sam Bóg wskazał. To jest ideał religijny, chrześcijański.

Stawiajmy wysoko nasz ideał chrześcijański! Niech się Horacy zadowala swoją zasadą: „aurea mediocritas", średnia droga najlepsza — my mamy wznioślejszą zasadę, którą nam dał Chrystus, gdy powiedział: „Estote perfecti, sicut pater ve-

ster, qui in coelis est": Bądźcie doskonali, jak doskonałym jest wasz ojciec, który jest w niebie. Chrystus nawołuje nas do tej doskonałości, Boga samego za wzór nam stawiając.

Ale nie tylko miejcie ideał chrześcijański, miejcie też ideał w życiu swojem codziennem i ten ideał stawiajcie wysoko. Kiedy dzisiaj po egzorcie pytałem się uczniów VIII. klasy, jaką drogą chcą pójść po złożeniu egzaminu dojrzałości, prawie wszyscy są już zdecydowani w wyborze swojego zawodu przyszłego: ten chce być profesorem, tamten inżynierem — inny sędzią, a kilku znalazłem, którzy stan duchowny wybrali. Otóż tu wam przypominam, młodzi przyjaciele moi: gdziekolwiek będziecie i jakikolwiek stan obierzecie, stawiajcie ideał tego stanu wysoko! Jeżeli będziesz sędzią, bądź jak najlepszym, sądź zawsze podług sumienia; będziesz adwokatem, broń zawsze tylko dobrej sprawy — i tak w każdym stanie postępujcie najdrożsi moi! Nie wzywam was, abyście brali na lot do ideałów skrzydła Ikarowe, skrzydła z wosku ulepione, które pod wpływem gorąca przeciwności topnieją. Nie! Ale w przeciwnościach i trudach niechaj każdy z was wspomni na krzyż, a wtedy urzeczywistnicie prawdziwy ideał w swojem życiu.

Kiedy pewien biskup gratulował uczonemu, który odkrył nową planetę i powiedział mu, że swe imię na gwiazdach zapisał, on odpowiedział: Ja chcę wyżej, ja chcę swe imię wynieść do nieba, do Boga ja zmierzam. Kochani moi! pamiętajcie, miejcie ideał, stawiajcie go wysoko, ale nie porzucajcie go nigdy! Trafia się, że niejeden młodzieniec, kiedy przyjdzie na uniwersytet, zmierza do tego ideału szybkimi krokami, ale wnet ustaje i już na I. II. roku mówi zniechęcony: Postawiłem swój ideał za wysoko, zamiast powiedzieć — nędznikiem jestem, kiedy w drodze do ideału ustaję. Zaczyna wątpić czy jest jaki ideał, czy jest Bóg!

Źle, gdy serce struje się grzechem, gorzej, gdy trucizny tej nie stara się prędko wyrzucić, a jeszcze gorzej, jeżeli człowiek zdradzi swój sztandar, odbiegnie od ideału.

Kiedy tak na was patrzę, przychodzi mi na myśl uczeń pewien taki jak wy, tylko w togę Rzymianina ubrany, z małą puszką złotą tak zwaną „bullą" na piersiach, który dawno już temu bardzo do szkoły uczęszczał, a słynął dziwną łagodnością

i pilnością w naukach. Pewnego razu przychodzi on ze szkoły do matki i z radością w oczach rzuca się jej do kolan, wołając: „Diem non perdidi“ — nie straciłem dnia, bo kiedy mię zelżył kolega poganin, jam mu przebaczył. Czy matko moja, dobrze uczyniłem, czy pochwalasz za to swego syna? A matka przycisnęła go do serca z rozrzewnieniem i ucałowawszy serdecznie, wyjęła z szafki gąbkę z zaschłą krwią męża swego, który śmierć poniósł męczeńską i kładąc ją na piersiach syna, rzekła: „Noś na swych piersiach tę drogą pamiątkę, dziecko moje, i powiedz, czy mogę liczyć na to, że zawsze będziesz godnym synem swego ojca?“

Przyrzekł młodzieniec i czynem dawiódł, jak umiał słowa dotrzymać. Dzisiaj czcimy go pod imieniem Pankracyusza — lat miał 20, gdy śmierć poniósł męczeńską.

Dzieci kochane! w waszych żyłach płynie krew przesławnych ojców waszych, co dawali życie na tych polach w obronie wiary i ojczyzny. Ja się was dziś pytam, czy mogę liczyć na to, że pozostaniecie zawsze godnymi synami waszych wielkich przodków, że zawsze bronić będziecie swojej wiary świętej i dla ojczyzny pracować? A służba dla Boga i służba dla ojczyzny splata się dziwnie ze sobą: wiara daje podwalinę miłości dla ojczyzny.

Kończę na czem zacząłem, a mianowicie poświęcając ten zakład, prosiłem anioła stróża tego domu, aby roztoczył nad nim swą opiekę, by wszyscy, którzy tu mieszkają, wolni byli od wszelkiego złego przypadku i urzeczywistnili swoje ideały.

Niech was błogosławi Bóg Ojciec, Bóg Syn i Bóg Duch święty — Amen.“

* * *

W Bursie dla młodzieży ruskiej, otwartej jako internat w r. 1896, przez Towarzystwo zawiązane w r. 1876 mieściło się w ubiegłym roku 37 uczniów gimnazyalnych.

II. Fizyczne wychowanie młodzieży.

Oprócz gimnastyki, udzielanej w zakładzie w liczbie 12 godzin tygodniowo, odbywały się dla młodzieży osobne ćwiczenia fizyczne na wolnem powietrzu.

W zimie korzystała młodzież ze ślizgawki, zaś z nastaniem cieplejszej pory roku uczęszczała na wycieczki poza miasto i oddawała się zabawom towarzyskim lub innym ćwiczeniom fizycznym w obecności nauczyciela kierującego. Najwięcej uprawiano grę w piłkę (Partieball), foot-ball i krokiet, oprócz tego odbywano ćwiczenia rzędowe według najprostszych zasad, wyłożonych w podręcznikach Związku Towarzystw sokolich. W ogólności starano się o wybór takich zabaw i ćwiczeń, które obok celów fizycznych uwzględniają korzyść etyczną, przy czem za wskazówkę służyły kursa, urządzone dla nauczycieli gimnastyki w Krakowie.

Wycieczki odbywały się w porze pogodnej prawie codziennie po południu; chodziła na nie przedewszystkiem młodzież klas niższych. Miejscem gier i ćwiczeń były polanki po wschodniej stronie miasta lub błonia w Dulibach. Przedmiotów, potrzebnych do gier, dostarczał zakład ze zbioru, urządzonego w tym celu i corocznie uzupełnianego.

Na odbycie dalszych wycieczek nie pozwoliła zbyt zmienna pogoda.

W. Podlacha
kierownik zabaw.

X.

Biblioteka pomocy koleżeńskiej.

W roku 1901/2 liczyła biblioteka koleżeńska 651 tomów. Obecnie liczy biblioteka około 1200 tomów.

Fundusz obrotowy powstał:

a) ze składek na egzortach . .	44	K.	18 h.
b) z opłaty za wypożyczenie . .	142	„	70 „
Razem .	186	K.	88 h.

Z powyższej kwoty wydano:

a) na zakupienie nowych książek .	149	K.	08 h.
b) na drobne wydatki . . .	3	„	— „
c) udzielono zapomogi dwom uczniom	34	„	80 „
Razem .	186	K.	88 h.

Władysław Duftek
sekretarz.
Zygmunt Matkowski
zastępca sekretarza.

F. Fryz,
profesor.

XI.

Kronika zakładu.

Rok szkolny rozpoczęto uroczystem nabożeństwem dnia 3. września.

4. października obchodził zakład dzień Imienin Najjaśniejszego Pana uroczystem nabożeństwem, odśpiewaniem Te Deum i hymnu ludu.

Dnia 10. września i 19. listopada odbyły się uroczyste żałobne nabożeństwa za spokój duszy ś. p. Najjaśniejszej Pani, Cesarzowej Elżbiety, w których grono nauczycielskie z młodzieżą wzięło udział.

Dnia 13. grudnia odbył się deklamacyjno-wokalny wieczorek ku uczczeniu pamięci wieszcza Adama Mickiewicza.

Od 24—27. lutego lustrował zakład c. k. krajowy Inspektor szkół P. Emanuel Dworski.

Dnia 28. marca odbył się deklamacyjno-wokalny wieczorek ku pamięci poety Tarasa Szewczenki.

Dnia 3. maja przybył do zakładu JE. Najprzewielebniejszy ks. Arcybiskup Józef Bilczewski w towarzystwie ks. Prałata Dr. Zygmunta Lenkiewicza. Po skończonej egzorcie, przemówił w słowach podniosłych a serdecznych do młodzieży; wreszcie udzielił uczniom klas wyższych Sakramentu Bierzmowania.

Piśmienny egzamin dojrzałości odbył się w czasie od 11. do 16. maja, ustny od 16. do 22. czerwca pod przewodnictwem c. k. Inspektora krajowego szkół P. Emanuela Dworskiego.

Dnia 27. czerwca odprawiono uroczyste żałobne nabożeństwo za spokój duszy ś. p. Cesarza Ferdynanda, na którem grono nauczycielskie wraz z młodzieżą było obecne.

W ciągu roku przystępywała młodzież trzy razy do św. spowiedzi i do stołu Pańskiego. W Wielkim Tygodniu odprawiono przepisane rokolekcye wielkanocne.

Rok szkolny zakończono dziękczynnem nabożeństwem, odspiewaniem Te Deum i hymnu ludu dnia 15. lipca.

†

TYTUS ŁAZOWSKI

zastępca nauczyciela, zmarł dnia 28. sierpnia 1902.

Ś. p. Tytus Łazowski urodził się dnia 1. stycznia 1876 we Lwowie. Po ukończeniu gimnazyum uczęszczał na wydział filozoficzny w Uniwersytecie Lwowskim od r. 1894 do 1897. W r. 1902 otrzymał kwalifikacyę nauczycielską z grupy nauk matematyczno-przyrodniczych.

W r. 1898 był zastępcą nauczyciela w gimnazyum w Drohobyczu; od r. 1898 pełnił obowiązki asystenta w c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie; w r. 1900 był zastępcą nauczyciela w gimnazyum Samborskiem; wreszcie przeniesiony dnia 10. września 1901 do tutejszego zakładu po roku pracy zakończył przedwcześnie życie.

TEODOR WASYLEWSKI

profesor, zmarł po długich cierpieniach dnia 20. marca 1903.

Ś. p. Teodor Wasylewski urodził się dnia 3. stycznia 1850 w Gierałtowiczkach. Uczęszczał do gimnazyum św. Anny w Krakowie i w Tarnowie. Studya zawodowe odbywał na wydziale filozoficznym w Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie w r. 1879 otrzymał kwalifikacyę do nauczania historyi i geografii.

Pracę nauczycielską rozpoczął jako zastępca nauczyciela w szkole realnej w Krakowie w r. 1875; następnie pełnił obowiązki nauczycielskie w gimnazyum św. Jacka w Krakowie od r. 1877 do 1879, w gimnazyum w Nowym Sączu 1879—1883, w IV. gimnazyum we Lwowie 1883—1886. W tym samym roku otrzymał posadę rzeczywistego nauczyciela w Stryju, gdzie dosłużył się VIII. rangi i zakończył życie pełne zasług i poświęcenia się dla dobra młodych pokoleń.

†

IGNACY HOSZOWSKI

profesor, zmarł we Lwowie dnia 30. maja 1903.

Ś. p. Ignacy Hoszowski urodził się dnia 5. lutego 1846 w Hołowsku. Ukończywszy nauki gimnazyalne w Samborze w r. 1865, uczęszczał do r. 1869 na Wydział filozoficzny w Uniwersytecie Lwowskim, gdzie w r. 1876 uzyskał kwalifikacyę do nauczania filologii klasycznej.

Zawód nauczycielski rozpoczął w r. 1869 w charakterze zastępcy nauczyciela w gimnazyum Franciszka Józefa we Lwowie; następnie pełnił obowiązki nauczycielskie w r. 1871 w gimnazyum w Tarnowie; w r. 1872 w II. gimnazyum we Lwowie; w r. 1876 w gimnazyum w Kołomyi. Od r. 1877—1890 pozostawał na posadzie rzeczywistego nauczyciela w gimnazyum w Drohobyczu, następnie w gimnazyum w Wadowicach, skąd w r. 1895 przeniósł się do tutejszego zakładu, gdzie spełniając chlubnie obowiązki nauczycielskie otrzymał VII. rangę i pozostał aż do zgonu.

CZEŚĆ PAMIĘCI

zasłużonych nauczycieli i wychowawców młodego pokolenia!

Cześć pamięci zacnych kolegów!

IZYDOR REISS

uczeń klasy VI. ur. 6. marca 1886 umarł 14. września 1902.

Spokój jego duszy!

XII.

KLASYFIKACYA UCZNIÓW.

(Tłusty druk oznacza stopień pierwszy z odznaczeniem.)

KLASA Ia. 53.

Brzozowski Franciszek
Frankowski Eugeniusz
Gawłowski Józef
Gościcki Sylwester
Jędrzejowski Edward
Kaczorowski Henryk
Adlersberg Aron
Beer Ozyasz
Bukowicz Edmund
Cyganiewicz Władysław
Eckstein Szymon
Filar Stanisław
Finkler Samuel
Ginda Bronisław
Hałaszyński Antoni
Hanka Adam
Kaszycki Zdzisław
Kintzi Leonard
Kohane Abraham
Kozdrowicz Michał
Marciniak Edmund
Müller Ludwik
Natorski Bolesław
Nef Leon
Ołpiński Józef
Pachole Gracyan
Pilewski Maryan
Pochopin Mieczysław
Reichenberg Gwido
Rudnicki Karol
Schwarz Grzegorz
Sprinz Włodzimierz
Starkiewicz Maksymilian
Stuła Jan
Schnurer Rudolf
Świdrygiełło Władysław
Turek Władysław
Urbański Jan
Wasylewski Roman
Weingarten Samuel
Weiss Natan
Winowski Karol
Wsiołek Józef
Zaremba Adam
Zaufall Ferdynand
Zawadzki Włodzimierz.

Stopień drugi otrzymało 2 uczniów, stopień trzeci 3; do egzaminu poprawczego przeznaczono 2 uczniów.

KLASA Ib. 46.

Babij Stefan	Kulik Maryan
Bohaczewski Teodozy	Lempert Adolf
Deresz Aleksander	Lempert Mojżesz Leib
Freiszyn Mikołaj	Lewicki Roman
Kirczów Roman Aleksander	Moldauer Józef
Sorodnyk Szymon	Mondschein Herman
Stelmach Antoni	Murowicz Stefan
Brauner Jechiel	Mühlbauer Benjamin
Curkowski Maryan	Osada Ignacy
Czapelski Antoni	Pańczak Antoni
Deligtisch Mayer	Redisch Aron
Friedmann Filip	Reisner Mojżesz
Harasymów Piotr Bohdan	Romanowski Emil
Hoffner Henryk	Schenker Adam Dyonizy
Janowicz Józef	Semków Jan
Jänich Henryk Stanisław	Siwak Jan
Korczyński Jackowicz Mikołaj	Stein Jakób
Kowalski Aleksander Lubomir	Strzygowski Artur Julian
Krynicki Teodozy	Weissbraun Józef Aron.
Kuiłowski Eustachy	

Stopień drugi otrzymało 3 uczniów, stopień trzeci 2; do egzaminu poprawczego przeznaczono 3 uczniów.

KLASA Ic. 36.

Blauaug Berl	Maison Zygmunt
Dohnal Bronisław	Sawicki Teofil
Ensel Moses	Schmidt Adam
Geib Juliusz	Schwalb Abraham
Girzejowski Ignacy	Semmel Hersch I.
Goldberg Manes	Semmel Hersch II.
Gross Karol	Stasiów Stanisław
Hennig Józef	Stefaniszyn Teodor
Krieger Eliasz	Turteltaub Berl
Krzyżanowski Antoni	Weiler Izak
Lemieszczuk Mikołaj	Weinert Wiktor

Wójcikiewicz Władysław
Zydroń Michał
Żelechowski Michał.

Stopień drugi otrzymało 6 uczniów, stopień trzeci 2; do egzaminu poprawczego przeznaczono 3 uczniów.

KLASA IIa. 54.

Fedusiewicz Miron
Krokay Walery
Kukurudza Jan
Margulies Markus
Matkowski Ludwik
Mierczuk Jan
Poźniak Stanisław
Rettinger Kazimierz
Ross Antoni
Scherff Jan
Vrtél Radomir
Wasserab Zygmunt
Andrasiewicz Włodzimierz
Bastgen Żdzisław
Bazylak Józef
Bilski Maryan
Bohaczewski Jarosław
Breitmeier Władysław
Chirowski Bogdan
Dancewicz Józef
Eckstein Maryan
Fedorski Stanisław
Gerlach Jakób
Harasymów Aleksy
Hollanek Władysław
Janowicz Leon
Kubelka Seweryn
Leputa Wacław
Linscheid Rudolf
Mauri Jan
Obertas Włodzimierz
Postępski Kazimierz
Postępski Jan
Probst Franciszek
Reichenberg Stanisław
Sawicki Jan
Stroński Stefan
Szurlej Antoni
Szyszko Władysław
Tchorznicki Stefan
Worobiec Stefan
Zapłatyński Paweł
Zborowski Jan.

Stopień drugi otrzymało 4 uczniów, stopień trzeci 3; do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów.

KLASA IIb. 54.

Bardach Ozyasz
Barchasz Markus
Bogochwalski Wacław
Brüstiger Chaim
Czabania Rudolf
Dembicki Ludwik
Dohnal Władysław Maryan
Eisenstein Azriel
Freschel Franciszek
Gadziński Piotr

Goldberger Ignacy
Goldschlag Ozyasz
Grubski Jan
Hirsch Izydor
Johann Czesław
Kaszycki Kazimierz
Kriss Chaim
Kriss Norbert
Kubrycht Witołd
Kuryłas Bazyli
Lubowiecki Stefan
Maksymczuk Julian Jerzy
Mendelsohn Abraham
Niziński Maksymilian
Obermayer Karol Piotr
Patrach Benedykt
Rudy Aleksander
Schleifer Febus
Schmidt Ernest
Schmidt Jan
Szczurowski Filaret
Szczurowski Włodzimierz
Szuhajewski Józef
Teicher Izrael
Terlecki Adryan
Weissmann Hersch Josel
Wojnar Zygmunt
Zwilling Jonasz.

Stopień drugi otrzymało 9 uczniów, stopień trzeci 3; do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów.

KLASA IIc. 33.

Biłyk Michał
Horodyski Felicyan
Schreckinger Hersch
Brill Mendel
Buchwalter Juda
Dobosiewicz Aleksander
Dobrowlański Eliasz
Grieb Mischel
Hornig Mojżesz
Juń Edward
Kullanda Karol
Lityński Franciszek
Maryniec Aleksander
Meder Franciszek
Panków Teodor
Pyć Bronisław
Rosenberg Mojżesz
Sajewicz Eugeniusz
Schwarz Leon
Siokało Eugeniusz
Śliz Józef
Stankiewicz Edward
Steiner Leisor
Süssmann Eliasz
Witkowski Mikołaj.

Stopień drugi otrzymał 1 uczeń, stopień trzeci 1; do egzaminu poprawczego przeznaczono 6 uczniów.

KLASA IIIa. 54.

Ferens Jan
Feuerstein Herbert
Hrycyszyn Stefan
Meisels Emil
Mysoński Ludwik
Segen Michał

Bach Jan
Bechmetiuk Izydor
Chłypawka Bazyli
Chomiak Grzegorz
Chwalibogowski Władysław
Czolij Filip
Dubicki Michał
Dwernicki Zdzisław
Hałaszyński Stanisław
Hoffmann Kamil
Jakubów Michał
Kłosiewicz Dyonizy
Komarnicki Szymon
Kostyrka Antoni
Krupiński August
Kuczek Władysław
Langer Joachim
Lewicki Aleksander
Ludkiewicz Mikołaj
Małanyn Jerzy
Murowicz Włodzimierz
Müller Kazimierz
Neff Maryan
Patejdl Aleksander
Podolski Mieczysław
Pyk Włodzimierz
Rettinger Mieczysław
Schenk Henryk
Serwacki Maryan
Śliwa Wojciech
Smoliński Adam
Terlecki Włodzimierz
Türkel Emanuel
Wachnianin Eustachy
Wasylczyszyn Józef
Werhanowski Adam
Winnik Józef
Zając Jan
Zborucki Jan
Zubrej Michał.

Stopień drugi otrzymało 5 uczniów, stopień trzeci 2; do egzaminu poprawczego przeznaczono 1 ucznia.

KLASA IIIb. 51.

Hirschhaut Schulim
Körner Zalmen
Adlersberg Salamon
Benczer Schame
Berger Chaim
Bugsgang Berl
Dzbański Waleryan
Eidmann Moses Isak
Ende Adolf
Goldschlag Leon
Hausmann Izak
Hausmann Joachim
Horszowski Samuel
Kaczorowski Kazimierz
Kossak Aleksander
Kostecki Stefan
Kulecki Roman
Kułyk Bazyli
Lubowiecki Witold
Melnyk Bazyli
Mykietyn Michał
Mykitka Julian
Paraszczak Włodzimierz
Presser Józef
Sauczek Jan Czesław
Schmorak Selig
Schütz Eisig
Schwarz Kopel

Schwarz Markus
Sikorski Władysław
Szuchowski Jan
Thiel August
Tilleman Ozyasz
Tyczyński Bolesław
Tyczyński Władysław
Wasung Maryan
Wołowiec Kazimierz Maryan
Weissglass Jakób.

Stopień drugi otrzymało 7 uczniów, stopień trzeci 3, do egzaminu poprawczego przeznaczono 3 uczniów.

KLASA IVa. 48.

Antoniewicz Jerzy
Horbowy Włodzimierz
Iszczak Andrzej
Kabłak Piotr
Kozakiewicz Adolf
Prytulak Mikołaj
Andrasiewicz Julian
Bobikiewicz Ostap
Cabicar Mieczysław
Christian Wiktor
Chromiak Włodzimierz
Chwalibogowski Stanisław
Ćwikliński Jan
Czypczar Jarosław
Damm Mieczysław
Ficałowicz Bolesław
Gozdecki Julian Rajmund
Guniewicz Władysław
Hnatyk Eugeniusz
Hollanek Stanisław
Kolb Apolinary
Kuchar Franciszek
Lang Ferdynand
Lisowski Franciszek
Ludkiewicz Tadeusz
Łużecki Włodzimierz
Mendrochowicz Kalman
Nahlak Piotr
Namysłowski Stanisław
Pfeiffer Reinhold
Podłuski Roman
Pohoryłes Izak
Rąpała Wilhelm
Samotułka Włodzimierz
Schönfeld Natan
Stankiewicz Maryan
Tomaszewski Szymon
Weiser Stanisław.

Stopień drugi otrzymało 6 uczniów, stopień trzeci 2; do egzaminu poprawczego przeznaczono 2 uczniów.

KLASA IVb. 38.

Tymciurak Włodzimierz
Becher Jakób
Datko Julian
Deresz Mikołaj
Fränkel Zygmunt
Frost Hersch
Gartenberg Mayer
Gąska Kazimierz
Geciów Aleksander
Geschwind Emanuel

Hahn Waleryan
Jedliczka Aleksander
Kuszenin Józef
Lehrner Eliasz
Łomysz Mikołaj
Mager Juda
Maksymczuk Jan
Skicko Aleksander
Sternbach Nuchim
Teicher Zisze
Wiksel Hersch
Winkler Izrael
Zubrzycki Szymon
Zydroń Gustaw.

Stopień drugi otrzymało 9 uczniów; do egzaminu poprawczego przeznaczono 5 uczniów.

KLASA V. 42.

Meisel Pinkas
Moldauer Nuchim
Antoniewicz Stefan
Dębicki Michał
Faściszewski Jan
Freschel Max
Geib August
Halpern Samuel
Herman Hersch
Holzhauser Alfred
Jonasz Marceli
Juchnowicz Józef
Juchnowicz Julian
Kaczorowski Stanisław
Kaleniuk Zenon
Kornicki Maryan
Luft Izachar
Mierczuk Karol
Pietruszewicz Stefan
Podhorodecki Julian
Putałkiewicz Józef
Reif Bronisław
Rudka Rudolf
Salpeter Jakób
Sprinz Leon
Stroński Zygmunt
Szczygieł Stanisław
Turzański Grzymała Antoni
Wehrstein Emil
Weinert Maryan
Weitz Wolf
Zobków Roman.

Stopień drugi otrzymało 4 uczniów; do egzaminu poprawczego przeznaczono 6 uczniów.

KLASA VI. 41.

Skicko Włodzimierz
Vrtél Stefan
Aichmüller Maryusz
Breitmeier Kazimierz
Brzostowski Witołd
Burstin Berisch
Chrzanowski Władysław
Cyprys Aleksander
Ehrlich Leon
Eisenscher Izak
Gliniecki Roman
Gottesmann Leon

Gross Hersch
Haber Norbert
Herzig Jakób
Kalmus Lejzor
Kassaraba Cyryl
Kindij Michał
Komornicki Stefan
Körner Mojżesz
Kuczma Antoni
Kurbas Zenon
Kwolek Józef
Maksymowicz Witołd
Meisels Chaim
Melnyczyn Mikołaj
Miejski Roman
Mondschein Dawid
Mondschein Jakób
Pyk Alexander
Reich Szulim
Richter Jan
Różycki Benedykt
Rudnicki Jerzy
Sabat Michał
Skwirzyński Tadeusz
Stein Józef.

Stopień drugi otrzymało 2 uczniów; do egzaminu poprawczego przeznaczono 2 uczniów.

KLASA VII. 31.

Haftel Aron
Schäfer Izrael
Streifer Berisch
Bylicki Jan
Fedusiewicz Włodzimierz
Gerschel Karol
Górnikiewicz Miron
Hoffner Mojżesz
Kaufmann Hermann
Kintzi Artur
Klinghoffer Dawid
Kotkowski Mieczysław
Luft Leib
Mantel Izrael
Metyk Roman
Moldauer Izrael
Pastel Józef
Przestalski Józef
Pyndzyn Włodzimierz
Rappaport Majer
Reinhold Józef
Siokało Jarosław
Sobek Mieczysław
Strömich Wilhelm
Wasylewski Stanisław
Witkiewicz Roman.

Stopień drugi otrzymało 2 uczniów, stopień trzeci 1; do egzaminu poprawczego przeznaczono 2 uczniów.

KLASA VIII. 26.

Bohaczewski Konstantyn
Matkowski Zygmunt
Neuhoff Jan
Szpotowicz Czesław
Becher Jonasz
Blatkiewicz Karol

Brück Mojżesz
Buczowski Alojzy
Chrzanowski Stefan
Duffek Władysław
Ettinger Leon
Herzig Hersch
Kandiak Emil
Kuchta Andrzej
Łazurko Piotr
Mosingiewicz Michał
Mussykiewicz Jan
Ostachowicz Stanisław
Sawicki Ludwik
Sitnikiewicz Jan
Szemin Włodzimierz
Szmatera Roman
Tyszbyr Jan
Wachnianin Teodor
Weidenfeld Leib
Weigel Rudolf.

Do wiadomości Rodziców i Opiekunów.

Wpisy uczniów do zakładu na rok szkolny 1903/904 odbędą się w dniach 29. i 31. sierpnia od godz. 9—12 przed południem i od 4—6 po południu. Późniejsze zgłoszenie się tylko w wyjątkowych wypadkach może być uwzględnione.

Uczniowie winni się zgłosić do wpisu **osobiście w towarzystwie rodziców lub opiekunów**, przedłożyć świadectwo szkolne z ostatniego półrocza i należycie wypełniony rodowód w dwóch egzemplarzach.

Nowo do zakładu wstępujący uczniowie mają przedłożyć:

a) metrykę urodzenia;

b) świadectwo szkolne tego zakładu, w którym przedtem pobierali naukę z potwierdzeniem dyrekcyi, że można go przyjąć do innego zakładu;

c) złożyć taksę wstępną 4 K. 20 h.

d) złożyć przy wpisie świadectwo rewakcynacyi, odbytej w roku poprzedzającym wstąpienie do szkoły.

Każdy uczeń bez wyjątku ma złożyć 2 K. jako datek na pomnożenie środków naukowych.

Opłata szkolna za jedno półrocze wynosi 30 K. i ma być uiszczona najdalej w pierwszych sześciu tygodniach każdego półrocza t. j. do 15. października i do 15. marca.

Uczniowie klasy I mają złożyć opłatę za pierwsze półrocze w ciągu trzech pierwszych miesięcy.

Prośbę o odroczenie opłaty szkolnej mają uczniowie I. klasy wnieść w nieprzekraczalnym terminie do 15. października. Do prośby należy się dołączyć świadectwo ubóstwa, nie dawniej jak przed rokiem wystawione.

Podanie o uwolnienie od opłaty szkolnej, zaopatrzone w ostatnie świadectwo szkolne i świadectwo ubóstwa, mają uczniowie klasy II—VIII, przedłożyć najdalej do 20. września w pierwszem, a do 20. lutego w drugiem półroczu.

Podań wniesionych po terminie nie uwzględni się.

Egzamina wstępne do klasy I. odbędą się w dwóch terminach: przy końcu ubiegającego roku szkolnego dnia 13. lipca i dnia 1. i 2. września.

Zakres wymagań przy egzaminie wstępn. do klasy pierwszej:

1.) **Z religii**: Wiadomości, których według teraźniejszego rozkładu nauki nabyć powinien uczeń w pierwszych czterech latach obowiązkowej nauki szkolnej w szkołach czteroklasowych.

2.) **Z języka polskiego**: Czytanie płynne i wyraziste, objaśnienie odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli; opowiadanie treści większymi ustępami, znajomość części mowy, odmiana imion i czasowników, znajomość zdania pojedynczego, rozszerzonego i rozbiór jego części składowych pod względem składni zgody i rządu; poprawne napisanie dyktatu i piśmienny rozbiór zdania pojedynczego z kilkoma zwykłemi określeniami.

3.) **Z języka niemieckiego**: Czytanie płynne i zrozumiałe, znajomość odmiany rodzajników, rzeczowników, przymiotników i zaimków (osobistych, dzierżawczych, wskazujących i względnych), odmiany słów posiłkowych i czasowników słabych we wszystkich formach strony czynnej i biernej, tudzież odmiany najzwyklejszych czasowników mocnych; zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znanych, poprawne napisanie łatwego dyktatu, którego treść poda się uczniom przed podyktowaniem w języku wykładowym.

4.) **Z rachunków**: Pisanie liczb do miliona włącznie, biegłość w czterech działaniach liczbami całkowitemi; pewność w tabliczce mnożenia, znajomość ważniejszych miar metrycznych.

Egzamina poprawcze odbędą się dnia 1. i 2. zaś egzamina wstępne do klas wyższych między 10. a 15. września.

Nowy rok szkolny rozpocznie się uroczystem nabożeństwem dnia 4. września.

W sprawie umieszczenia uczniów na stancyi zechcą się rodzice lub opiekunowie porozumieć z dyrekcyą zakładu.

Dyrekcya wraz z gronem nauczycielskiem zastrzega sobie w tym względzie głos doradczy, w pewnych razach nawet stanowczy.

W Stryju, dnia 13. lipca 1903.

Dr. Karol Petelenz
c. k. dyrektor.

KLASA Ib. 46.

Babij Stefan
Bohaczewski Teodozy
Deresz Aleksander
Freiszyn Mikołaj
Kirczów Roman Aleksander
Sorodnyk Szymon
Stelmach Antoni
Brauner Jechiel
Curkowski Maryan
Czapelski Antoni
Deligtisch Mayer
Friedmann Filip
Harasymów Piotr Bohdan
Hoffner Henryk
Janowicz Józef
Jänich Henryk Stanisław
Korczyński Jackowicz Mikołaj
Kowalski Aleksander Lubomir
Krynicki Teodozy
Kuiłowski Eustachy
Kulik Maryan
Lempert Adolf
Lempert Mojżesz Leib
Lewicki Roman
Moldauer Józef
Mondschein Herman
Murowicz Stefan
Mühlbauer Benjamin
Osada Ignacy
Pańczak Antoni
Redisch Aron
Reisner Mojżesz
Romanowski Emil
Schenker Adam Dyonizy
Semków Jan
Siwak Jan
Stein Jakób
Strzygowski Artur Julian
Weissbraun Józef Aron.

Stopień drugi otrzymało 3 uczniów, stopień trzeci 2; do egzaminu poprawczego przeznaczono 3 uczniów.

KLASA Ic. 36.

Blauaug Berl
Dohnal Bronisław
Ensel Moses
Geib Juliusz
Girzejowski Ignacy
Goldberg Manes
Gross Karol
Hennig Józef
Krieger Eliasz
Krzyżanowski Antoni
Lemieszczuk Mikołaj
Maison Zygmunt
Sawicki Teofil
Schmidt Adam
Schwalb Abraham
Semmel Hersch I.
Semmel Hersch II.
Stasiów Stanisław
Stefaniszyn Teodor
Turteltaub Berl
Weiler Izak
Weinert Wiktor

Wójcikiewicz Władysław
Zydroń Michał
Żelechowski Michał.

Stopień drugi otrzymało 6 uczniów , stopień trzeci 2; do egzaminu poprawczego przeznaczono 3 uczniów.

KLASA IIa. 54.

Fedusiewicz Miron
Krokay Walery
Kukurudza Jan
Margulies Markus
Matkowski Ludwik
Mierczuk Jan
Poźniak Stanisław
Rettinger Kazimierz
Ross Antoni
Scherff Jan
Vrtél Radomir
Wasserab Zygmunt
Andrasiewicz Włodzimierz
Bastgen Zdzisław
Bazylak Józef
Bilski Maryan
Bohaczewski Jarosław
Breitmeier Władysław
Chirowski Bogdan
Dancewicz Józef
Eckstein Maryan
Fedorski Stanisław
Gerlach Jakób
Harasymów Aleksy
Hollanek Władysław
Janowicz Leon
Kubelka Seweryn
Leputa Wacław
Linscheid Rudolf
Mauri Jan
Obertas Włodzimierz
Postępski Kazimierz
Postępski Jan
Probst Franciszek
Reichenberg Stanisław
Sawicki Jan
Stroński Stefan
Szurlej Antoni
Szyszko Władysław
Tchorznicki Stefan
Worobiec Stefan
Zapłatyński Paweł
Zborowski Jan.

Stopień drugi otrzymało 4 uczniów, stopień trzeci 3; do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów.

KLASA IIb. 54.

Bardach Ozyasz
Barchasz Markus
Bogochwalski Wacław
Brüstiger Chaim
Czabania Rudolf
Dembicki Ludwik
Dohnal Władysław Maryan
Eisenstein Azriel
Freschel Franciszek
Gadziński Piotr